

SOSIALE MEDIER, YTRINGSFRIHET OG NASJONAL SIKKERHET

ISBN 978-82-8400-031-2 (trykket utgave)
ISBN 978-82-8400-032-9 (elektronisk utgave)

Utgitt: Oslo, november 2024
Copyright © Teknologirådet
Elektronisk publisert på: www.teknologiradet.no

FORORD

Sosiale medier har blitt viktige for ytringsfriheten i moderne samfunn. Facebook har månedlig 3 milliarder brukere og er verdens mest populære plattform for sosiale medier, med Youtube og Instagram på annen- og tredjeplass. TikTok på fjerdeplass er den plattformen som har vokst raskest.

Plattformene har gjort det mulig for alle å dele sine budskap og nå ut til verden med dem, å kommunisere enkelt, samt å oppsøke informasjon og underholdning. Men sosiale medier kan også utnyttes til politisk påvirkning fra fremmede makter, og innsamlede data kan brukes til etterretning.

Tiltakene for å motvirke slike effekter kan ha negativ virkning. Skal staten begrense vår ytringsfrihet av hensyn til oss selv? Inngrep mot sosiale medier kan også brukes av makthavere for å stagge berettigede folkelige opprør mot populære beslutninger. Vi kan ikke tillate at demokratiet undermineres under et påskudd om å beskytte det. Feltet er fylt av dilemmaer.

I denne rapporten har Teknologirådet og Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) gått sammen og vurdert hvordan sosiale medier kan påvirke sikkerhet og ytringsfrihet her i Norge. Vi har tatt utgangspunkt i det mulige TikTok-forbudet i USA, og sett på hvordan europeiske og norske problemstillinger skiller seg fra saken i USA. Vi har også kartlagt redskapene vi har til rådighet.

Ansvarlige for prosjektet er Joakim Valevatn og Hanne Sofie Lindahl fra Teknologirådet, og Cecilie Hellestveit, Vidar Strømme og Vetle Seierstad fra NIM.

November 2024

Adele Matheson Mestad
direktør,
Norges institusjon for menneskerettigheter

Tore Tennøe
direktør,
Teknologirådet

INNHold

SAMMENDRAG	1
SOSIALE MEDIER BLIR SIKKERHETSPOLITIKK	4
SIKKERHETSRIKISO PÅ SOSIALE MEDIER	7
SLIK FUNGERER SOSIALE MEDIER	8
Særtrekk ved TikTok	9
DATAINNSAMLING OG ETTERRETNING	11
TikTok som redskap for etterretning	14
ALGORITMER OG PÅVIRKNING	16
TikTok som redskap for politisk påvirkning	18
TEKNISKE ASPEKTER VED FORBUD OG BLOKKERING	20
REGULERING AV SOSIALE MEDIER	23
STATER HVOR SELSKAPENE ER HJEMMEHØRENDE	25
Kina	25
USA	26
Unntaket EU	27
REGULERING I STATER HVOR BRUKERE AV SOSIALE MEDIER ER HJEMMEHØRENDE	27
Forbud	28
Krav til selskapenes nasjonalitet	29
Krav om mellomledd	30
Midlertidig forbud	30
Begrensning av applikasjoner	31
Krav til geografisk lagring av data	31
DEN EUROPEISKE UNIONS REGULERING AV SOSIALE MEDIER	32
EU som reguleringsmyndighet	32
EU-forordninger i Norge	37
EU som utenrikspolitisk aktør	38
EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETER	39
NORSKE LOVRAMMER	41

Grunnlovens grenser	42
Hvor langt rekker forhåndssensur forbudet i Grunnloven?.....	44
Inngrep begrunnet i nasjonal sikkerhet og forhåndssensur.....	46
Forbudet mot forhåndssensur og private aktører	47
KRISER DER NASJONAL SIKKERHET STÅR PÅ SPILL	49
MULIGE RETTSLIGE TILTAK I NORGE	50
Forbud, blokkeringer og konsesjonskrav.....	50
Forbud rettet mot enkeltpersoner	50
Statlig pålagt innholdsmoderering	51
Innføring av statlige innholdsfilter	51
Aldersgrenser	51
Krav til beskyttelse av data i datasentre	51
Implementering og effektiv håndheving av EU-regulering i Norge	51
HVORDAN VIL YTRINGSFRIHETEN RAMMES AV FORBUD?.....	52
<hr/>	
AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER	53
REFERANSER	55
<hr/>	

SAMMENDRAG

Sosiale medier har blitt viktig for utøvelse av ytringsfriheten, men kan også misbrukes til å påvirke den offentlige samtalen og true nasjonal sikkerhet. Vi bruker et mulig TikTok-forbud i USA som utgangspunkt for å vurdere hvordan nasjonal sikkerhet veies mot menneskerettigheter.

Biden-administrasjonen vedtok i år å forby TikTok hvis de ikke bryter med sitt kinesiske morselskap innen 19. januar, dagen før den neste presidenten innsettes. Amerikanske myndigheter frykter at data om brukere kan havne hos kinesiske myndigheter, og at manipulerte algoritmer kan påvirke offentlig opinion og eksponere brukere for undergravende kampanjer. Tilsvarende bekymringer har blitt reist i Norge, der TikTok også har vært omstridt. Hvis TikTok utgjør en trussel i USA, hvordan ser situasjonen ut i Norge?

I denne rapporten vurderer vi sikkerhetsutfordringene på TikTok, sammenliknet med øvrige sosiale medier. TikTok samler inn mye data om brukerne som potensielt kan brukes til overvåking og etterretning, men skiller seg ikke nevneverdig fra øvrige plattformer. Muligheten for at TikTok kan brukes til politisk påvirkning er til stede: Plattformen har for mange blitt en viktig kilde til nyheter og politikk, særlig etter at Instagram og Facebook har valgt å begrense politisk innhold. TikTok er strukturert på en måte der algoritmen spiller en sentral rolle i å styre hvilket innhold brukerne eksponeres for. Hvis denne algoritmen manipuleres, kan det utgjøre en risiko for politisk påvirkning.

De regulatoriske verktøyene myndigheter har for å verne samfunnet mot farer på sosiale medier varierer i ulike land. Den rettslige adgangen til å regulere eller

forby sosiale medie-plattformer ut fra nasjonale sikkerhetshensyn er ulik i USA, i Europa og i Norge.

Når man analyserer TikTok-saken i USA og vurderer overføringsverdien til europeiske forhold, er det for det første viktig å ha i mente at de største sosiale medie-selskapene er hjemmehørende i USA. Det gir USA store kontrollmuligheter gjennom amerikansk nasjonal lovgivning, og setter TikTok i en særstilling, fordi det er den eneste store sosiale medie-plattformen i USA som er kontrollert av kinesiske eiere, eller fra utlandet i det hele tatt. I Europa er situasjonen annerledes. Alle de store sosiale medie-selskapene i Europa og Norge er kontrollert fra utlandet av utenlandske eiere. Europa og Norge er derfor henvist til å regulere eller forby aktivitet i sosiale medier i mottaker-enden, det vil si å regulere tilgang eller bruk. Europa er kjent for å være svakere på innovasjon, men desto sterkere på regulering.

En annen viktig forskjell mellom USA og Europa er at i USA har føderale myndigheter adgang til å regulere ut fra hensynet til nasjonal sikkerhet og utenrikspolitikk, mens markedsregulering i stor grad er overlatt til delstatene. EU har det motsatte utgangspunktet: I regulering av handel og det indre markedet ligger myndigheten hos EU, mens det er medlemsstatene (og EØS-statene) som bestemmer tiltak basert på nasjonal sikkerhet. EUs «verktøy» er først og fremst markeds- og handelslovgivning. Dette fører til den noe paradoksale situasjonen at mens USA løser markeds- og handelsproblemer med sikkerhetslovgivning, løser EU sikkerhetsproblemer med markeds- og handelslovgivning.

TikTok-saken i USA illustrerer hvordan enkelte aspekter ved sosiale medier kan utgjøre en fare både for nasjonal sikkerhet og for ytringsfriheten i moderne demokratier. Men sikkerhetstiltak mot sosiale medier kan også være en fare for ytringsfriheten.

Dersom styresmaktene får anledning til å overvåke, regulere eller blokkere slike plattformer preventivt for å sikre legitime nasjonale sikkerhetsinteresser og verne ytringsfrihet og demokrati mot eksterne trusler, er det en fare for at de samme redskapene senere kan brukes av styresmaktene for å overvåke eller hindre kritiske ytringer og politisk mobilisering, som også kan undergrave menneskerettighetene, ytringsfriheten og demokratiet. Dilemmaet reflekterer problemstillingen som Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har formulert som risikoen for å underminere demokratiet under dekke av å beskytte det.

Rapporten viser at Europa og Norge ikke har ubegrenset med gode redskaper for å regulere sosiale medie-selskapene for å verne seg mot farene de kan

utgjøre for nasjonal sikkerhet. EU-reguleringene vi kommer til å følge og håndheve i Norge, som Digital Services Act (DSA) og Digital Markets Act (DMA), er preget av den europeiske tilnærmingen: Brussel regulerer handel, men overlater til statene å regulere sikkerhetsspørsmål.

Ett spørsmål er om Norge selv kan gjennomføre strengere tiltak mot sosiale medie-plattformer ut fra hensyn til nasjonal sikkerhet. Et annet spørsmål er om vi i Norge har særregler som *begrenser* adgangen til å regulere eller forby sosiale medier.

Et forbud vil trolig ha en blandet effekt for risikoen for datainnsamling som kan true nasjonal sikkerhet. Søkelyset mot TikTok er sterkt, og selskapet har iverksatt omfattende tiltak mot datalekkasjer, noe som kan bidra til å redusere risikoen. Videre er TikTok én kilde til data blant mange andre. Et forbud mot TikTok vil kun ha effekt for en liten del av risikoen med fiendtlig innsamling og bruk av data. Praksisen med at data innsamlet til målrettede annonser også blir benyttet til etterretning, vil forbli en utfordring som et forbud mot TikTok ikke vil løse. Et forbud mot TikTok vil kunne redusere mulighetene for kinesisk innflytelse på hvordan algoritmene styres, men vil ikke begrense muligheten for å drive påvirkning på andre sosiale medier, eller ved hjelp av andre metoder.

Alle land i Europa må forholde seg til menneskerettighetene som blant annet verner ytringsfrihet og privatliv når de regulerer trusler mot nasjonal sikkerhet eller ytringsrommet. Forbud mot sosiale medie-plattformer vil være et inngrep i ytringsfriheten, og mange reguleringer vil også være det. Rapporten gjennomgår hvordan Den europeiske menneskerettskonvensjonen krever at slike inngrep må være forankret i lov, og at grunnene for dette må være så tungtveiende at det kan sies å være «nødvendig» i et demokratisk samfunn. I Norge har vi dessuten et særlig strengt forbud mot forhåndssensur i Grunnloven, som i utgangspunktet gjelder alle tiltak som begrenser ytringer før de er fremsatt.

SOSIALE MEDIER BLIR SIKKERHETSPOLITIKK

TikTok kan bli forbudt i USA den 19. januar 2025 med henvisning til nasjonal sikkerhet. I Norge har også forbud mot plattformen blitt diskutert. Kan forbud mot sosiale medier true ytringsfriheten?

Internett har blitt brukt til sosiale nettverk siden dets begynnelse. Forløperne til dagens sosiale medier var diskusjonsforum og blogger, som ble utbredt i løpet av 1990-tallet. Facebook ble etablert i 2004, kom til Norge i 2007 og fikk raskt stor utbredelse. Sosiale medier defineres som nettstedet og apper som legger til rette for å skape og dele innhold, og å delta i sosiale nettverk.¹

Sosiale medier har styrket ytringsfriheten i samfunnet vårt gjennom å gi oss nye måter og flere arenaer å ytre oss på. Sosiale medier befinner seg i en gråson mellom det offentlige og det private. De er ikke redaktørstyrte på samme måte som medier flest, innhold spres på andre måter enn i tradisjonelle medier, og sosiale medier virker både raskere og langsommere enn andre medier: innhold når raskere ut og forsvinner senere. I sum har sosiale medier gitt oss et mer åpent ytringsrom, hvor andre og flere stemmer kan delta og virke.

TikTok er i en særstilling blant sosiale medier-plattformene. Den ble lansert i 2016 og har raskt blitt en av de mest dominerende og viktige sosiale mediene i verden. TikTok er en sentral plattform for trender og underholdning, men er også en viktig formidler av nyheter, offentlig diskusjon og politikk. Det

¹ Store Norske Leksikon 2023, [Sosiale Medier](#)

teknologiske oppsettet i TikTok er mer avhengighetsskapende enn andre store sosiale medieplattformer, samtidig som plattformen kontrolleres av kinesiske interesser.² Kombinasjonen har gjort TikTok kontroversiell i flere vestlige land, men særlig i USA.

I USA er styresmaktene bekymret for at TikTok utgjør en trussel mot amerikansk nasjonal sikkerhet. I april 2024 vedtok Biden-administrasjonen en lov med støtte fra begge partier som gir hjemmel til å forby TikTok dersom selskapet ikke bryter med sitt kinesiske morselskap innen januar 2025.³ Bakteppet har tilspisset seg over flere år, og forbudssaken henger sammen med at forholdet mellom USA og Kina blir mer anspent, samtidig som TikTok har hatt en formidabel vekst i USA.⁴

Amerikanernes bekymringer knyttet til TikTok er i hovedsak tredelt:

Sensitive brukerdata kan havne i kinesiske hender. TikTok forvalter brukerdata og kommunikasjonsdata, IP adresser, geolokasjon, identifisering, cookies og metadata fra amerikanske brukere. Selv om informasjonen lagres i USA, har amerikanske myndigheter vært bekymret over at ByteDance, TikToks moderselskap, er pålagt å følge kinesisk lovgivning om å utlevere data til kinesisk etterretning.

TikTok er ikke uavhengig av kinesiske myndigheter. USA frykter at kinesiske selskaper ikke er utstyrt med rettssikkerhetsmekanismer ovenfor kinesiske myndigheter som setter dem i stand til å hindre uønsket bruk av plattform- og brukerdata. Kinas etterretnings-, nasjonale sikkerhets- og cybersikkerhetslovgivning pålegger kinesiske selskaper å støtte og samarbeide med kinesisk etterretning.⁵ Men uten uavhengige domstoler til å overprøve kinesiske myndigheters begjæringer om utlevering av data eller andre handlinger, har kinesiske selskaper få mekanismer for å motsette seg slike pålegg.

Innholdet på TikTok kan sensureres eller manipuleres. USA mistenker at TikTok modererer innhold som er sensitivt for det kinesiske kommunistpartiet som for eksempel protester i Hongkong, massakrene på Den himmelske freds plass, selvstendighet for Tibet eller Taiwan, eller behandlingen av Uigurer på måter som minner om sensur eller manipulering.

² Petrillo 2021, [What Makes TikTok so Addictive?: An Analysis of the Mechanisms Underlying the World's Latest Social Media Craze](#)

³ H.R.7521 - [Protecting Americans from Foreign Adversary Controlled Applications Act](#)

⁴ Office of the Director of National Intelligence (ODNI) 2024, [Annual Threat Assessment of the US Intelligence Community](#)

⁵ Se for eksempel den kinesiske data sikkerhetsloven fra 2021 i engelsk oversettelse [her](#).

Også i Norge har enkelte tatt til orde for en forbudslinje. Kristelig folkeparti (KrF) la i april 2024 frem et forslag om at TikTok enten må selges til ikke-kinesiske eiere, eller forbyes med utgangspunkt i bekymringer som tilsvarer de amerikanske. Forslaget ble debattert og nedstemt den 12. juni 2024.⁶ Unge Høyre vedtok på sitt landsmøte i 2024 at de vil arbeide for et forbud mot TikTok i Norge og Europa, så lenge plattformen kan knyttes til kinesiske myndigheter.⁷

I USA har TikTok svart på trusler om forbud med å påberope seg den amerikanske grunnlovens ytringsfrihetsbestemmelser. Spørsmålet er hvor langt grunnloven går i å verne TikTok som en plattform for ytringsfrihet mot inngrep fra myndighetene.

Ytringsfriheten begrenser myndighetenes adgang til å gripe inn ytringsfriheten. Samtidig innebærer ytringsfriheten en plikt for statlige myndigheter til å tilrettelegge for et forsvarlig ytringsrom, for eksempel at sosiale medieplattformer ikke oversvømmes av informasjon manipulert av utenlandske selskaper eller etterretningstjenester. Forbud mot eller regulering av sosiale medier-plattformer med nasjonal sikkerhet som begrunnelse rører derfor ved kjernen i balansen og motsetningen mellom ytringsfrihet og nasjonale sikkerhetsbehov.

I Europa og Norge ser imidlertid de juridiske rammene for regulering av sosiale medier annerledes ut. Det gjelder også i betydelig grad avveiningene mellom nasjonal sikkerhet og ytringsfrihet. I denne rapporten går vi derfor igjennom hvilke utfordringer sosiale medier og TikTok kan ha for nasjonal sikkerhet og ytringsfrihet her hos oss, og ser på hvilke muligheter vi har for å regulere sosiale medier-plattformer uten å komme på kant med ytringsfriheten.

⁶ Dokument 8:127 S (2023-2024), Innst. 424 S (2023-2024) [Representantforslag om krav om kinesisk nedsalg i TikTok](#).

⁷ Unge Høyre (2024) [Det viktigste først](#).

SIKKERHETSRISIKO PÅ SOSIALE MEDIER

Sosiale medier kan brukes som redskap til datainnsamling og politisk påvirkning. I dette kapittelet gjør vi rede for sikkerhet på sosiale medier, og utfordringene knyttet til TikTok sammenliknet med øvrige plattformer.

Oppmerksomheten rundt sosiale mediers betydning for sikkerhet har tiltatt de senere årene. Våren 2023 ble det avdekket at justisminister Emilie Enger Mehl hadde brukt TikTok på sin tjenestetelefon, noe som førte til bred diskusjon i samfunnet og spørsmål i Stortinget.⁸ Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) anbefalte kort tid etter at offentlig ansatte ikke burde bruke TikTok og meldingstjenesten Telegram på sine tjenestetelefoner, på grunn av appenes tilknytning til henholdsvis Kina og Russland.⁹ TikTok-saken reflekterer en bredere bekymring for sikkerhetsutfordringer knyttet til utenlandsk teknologi, særlig fra land som vi ikke har sikkerhetssamarbeid med. De siste årene har E-tjenesten, NSM og PST pekt på etterretning fra Russland og Kina som viktige trusler for nasjonal sikkerhet.¹⁰ Utbygging av 5G-nett av kinesiske Huawei i 2019 og salget av Bergen Engines til russiske oppkjøpere i 2021 ble begge stanset grunnet sikkerhetshensyn.¹¹

⁸ NRK 2023, [Justisminister Mehl hadde TikTok på tjenestetelefonen](#)

⁹ NSM 2023, [Vurdering av særskilte råd, retningslinjer og informasjonstiltak](#).

¹⁰ Se f.eks.: Aftenposten 2024, [To stater dominerer trusselbildet mot Norge i 2024. Myndighetene frykter også terror fra ekstreme islamister](#).

¹¹ NRK 2019, [Telenor vraker Huawei etter sikkerhetskrav fra regjeringen](#) og Regjeringen 2021, [Stans av salget av Bergen Engines AS](#)

Ytringsfrihetskommisjonen har definert internett og store digitale plattformer (slik som sosiale medier) som *infrastruktur for ytringsfriheten*.¹² Sosiale medier er likevel ikke å regne som kritisk (skjermingsverdig) infrastruktur, som er regulert via sikkerhetsloven.¹³ Plattformenes betydning for samfunnsdebatten gjør regulering komplisert, ettersom tiltak for å redusere sikkerhetsrisiko anses som inngrep i ytringsfriheten, noe vi kommer tilbake til i neste kapittel.

Sikkerhetsutfordringene varierer også mellom ulike sosiale medier-plattformer. For eksempel er sikkerhetsbekymringene ved TikTok knyttet til etterretning og påvirkning, mens utfordringene ved Telegram ofte handler om skadevirkninger ved anonym kommunikasjon. Telegram har vært gjenstand for oppmerksomhet på grunn av bruk i lukkede fora for spredning av ulovlig innhold, som overgrepsmateriale, konspirasjonsteorier og ulovlig handel med våpen og narkotika.¹⁴ Dermed vil sikkerhetsrisikoen variere med hvilken plattform man vurderer.

SLIK FUNGERER SOSIALE MEDIER

De første sosiale mediene la til rette for å bygge nettverk mellom venner og bekjente, med innlegg presentert i kronologiske nyhetsstrømmer. Etter hvert som innholdsmengden økte, tok plattformene i bruk algoritmer for å sortere innholdet. Facebook introduserte anbefalingsalgoritmer i 2009, og Twitter fulgte etter i 2016. Algoritmene tilpasser nyhetsstrømmen til hver enkelt bruker, basert på hva systemet antar vil være mest engasjerende.¹⁵

Overgangen til algoritmestyrte innhold ble ifølge plattformene gjort for at brukerne ikke skulle gå glipp av relevant innhold. Samtidig har dette en kommersiell fordel, ettersom mer engasjerende innhold fører til lengre brukertid på plattformene, noe som igjen bidrar til å selge flere annonser. Algoritmenes virkemåte er lite transparent, noe som gir plattformene mulighet til å fremme eller begrense innholdet på måter som brukerne ikke er klar over. Dette innebærer en form for skjult redaktørrolle, og bidrar også til at brukerne må tilpasse strategier for å nå ut til hvordan de antar algoritmen fungerer.

¹² NOU 2022:9, [En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning](#), s. 125

¹³ LOV-2018-06-01-24, §7-1.

¹⁴ New York Times 2024, [Telegram Founder Charged With Wide Range of Crimes in France](#)

¹⁵ Narayanan 2023, [Understanding Social Media Recommendation Algorithms](#)

Bruken av algoritmer på sosiale medier har blitt kritisert for å bidra til spredning av polariserende innhold og ekkokamre hvor brukerne blir eksponert for innhold som forsterker eksisterende synspunkter. Et annet algoritmedrevet fenomen er «kaninhull», som innebærer at brukere blir ledet til stadig mer ekstremt og avhengighetsskapende innhold.¹⁶ For eksempel kan en person som starter med å se på videoer om diett og matlaging ende opp med videoer som fremmer spiseforstyrrelser.

En annen viktig faktor ved moderne sosiale medier er forretningsmodellen, som er basert på omfattende datainnsamling, kjent som overvåkningsøkonomien. Dette innebærer at brukerdata samles inn for å tilby målrettede annonser. Utbredelsen av smarttelefoner har forsterket denne sporingen: Stedsbaserte tjenester gjør at vi kan spores overalt, og apper kan samle inn mye informasjon fra telefonen.

SÆRTREKK VED TIKTOK

TikTok er en app hvor brukere kan dele og se korte videoer om nesten alle tenkelige temaer – fra underholdning og matlaging til utdanning, politikk og nyheter. Appen ble først lansert som Douyin i Kina i 2016, og under navnet TikTok i resten av verden. Plattformen vokste raskt, og i 2021 nådde TikTok én milliard brukere – raskere enn noen andre sosiale medier.¹⁷ TikTok tok for alvor av i Norge i 2020 og brukes nå daglig av 70 prosent av de mellom 18 og 29 år – kun slått av Snapchat.¹⁸

Selv om TikTok sitt hovedfokus har vært på underholdning, dans og musikk, har plattformen også utviklet seg til å bli en viktig kanal for nyheter, politikk og aktivisme. I Norge har særlig ungdomspartiene vært aktive på TikTok, og redaktørstyrte nyhetsmedier bruker også plattformen til å nå ut til unge. I tillegg har plattformen i økende grad blitt brukt for å diskutere mental helse og andre utfordringer som er viktige for unge.

¹⁶ NOU 2022:9, [En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning](#), s. 80

¹⁷ Dellatto 2021, [TikTok Hits 1 Billion Monthly Active Users](#).

¹⁸ Ipsos 2024, [sosiale medier Tracker Q4 2023](#).

TikTok har noen særtrekk som gjør at plattformen skiller seg fra øvrige sosiale medier:

- **Enkelt og oppslukende design:** TikTok har et minimalistisk design med videoer i fullskjerm, der brukerne scroller mellom en uendelig strøm av innhold på «For You»-siden. Algoritmen velger videoene og tilpasses brukerens preferanser, uten at brukeren aktivt må velge innhold. Den raske, uavbrutte scrollingen skaper en spill-lignende opplevelse som gjør det vanskelig å avslutte.
- **Underholdning fremfor venner:** Til forskjell fra de fleste andre sosiale medier, handler TikTok om underholdning, heller enn venner. Appen eksperimenterer med å vise brukerne nytt innhold, noe som fremmer rask global spredning av trender. Videoer prioriteres basert på hvor engasjerende de er, og de mest fengende videoene havner øverst.
- **Kort, kreativt innhold der alle kan gå viralt:** TikTok standardiserte korte videoer på under ett minutt, ofte ledsaget av musikk, lydeffekter og teksting. Plattformen har gjort det enkelt for alle å lage innhold ved hjelp av brukervennlige verktøy for videoredigering. Takket være algoritmen kan selv brukere uten følgere oppnå viral suksess. Alle videoer som legges ut på plattformen blir vist til minst én bruker.

I kjølvannet av TikToks suksess, har de øvrige sosiale mediene som Instagram, YouTube og Snapchat lansert egne funksjoner som minner om TikTok sin uendelige strøm av korte videoer fra brukere i hele verden, henholdsvis Reels, Shorts og Spotlight.

Algoritmen til TikTok

TikToks suksess tilskrives ofte en kraftig og avansert algoritme, som har fått skylden for å bidra til avhengighet, polarisering og påvirkning.¹⁹ Selv om algoritmen er effektiv, er den i prinsippet ikke forskjellig fra anbefalingsalgoritmer på andre sosiale medier. Algoritmen er et såkalt anbefalingssystem, som fungerer ved å gruppere brukere med liknende interesser og tilpasse innhold basert på deres atferd.²⁰

Det som er mer unikt med TikTok er hvordan algoritmen utnyttes, og får en sentral plass på plattformen. Dette har med appens utforming å gjøre, som oppfordrer brukerne til å bla mellom videoer som algoritmen anbefaler, fremfor å gjøre bevisste valg om hvilke videoer de vil se.

Plattformen belønner videoer som sees helt til slutten, noe som gir innholdsskapere insentiver til å lage engasjerende, «hook»-drevne videoer med et løfte om en tilfredsstillende avslutning. Fengende, oppsiktsvekkende og kontroversielt innhold når høyere opp, noe som igjen former hvordan brukere kommuniserer på plattformen.

Dynamikken mellom algoritmen og brukeratferden gjør TikToks opplevelse særegen, selv om de tekniske prinsippene bak algoritmen ligner på de som andre sosiale medier bruker.

DATAINNSAMLING OG ETTERRETNING

Det er nå over 5 milliarder mennesker i verden som bruker sosiale medier, noe som innebærer et potensial for stortilt datainnsamling, som kan utnyttes til etterretning, og derfor kan innebære risiko for nasjonal sikkerhet. Dataene som plattformene samler inn kan være av sensitiv karakter, for eksempel identiteten til brukere og hvor de befinner seg, og kan gi aggregerte data på befolkningsnivå.

Data samles inn via sosiale medier i hovedsak på tre måter:

- **Sporing og tilganger på telefonen:** Når man tar i bruk en app vil den ofte be om tilgang til visse funksjoner på telefonen, for eksempel kamera, stedssporing og kontaktliste. Slike tilganger kan være nødvendige for at appen skal fungere, men kan også innebære sårbarheter. Appen vil også ofte be om data som kan identifisere brukeren, for å kunne logge inn eller registrere seg.

¹⁹ Vox 2024, [Is TikTok breaking young voters' brains?](#)

²⁰ Knight Columbia 2021, [TikTok's Secret Sauce.](#)

- **Ved bruk av plattformen:** Dette innebærer aktivitet i appen, som for eksempel hvor lenge man ser på en video, hvem man følger, hva man søker etter, med mer.
- **Deling av innhold med plattformen:** Data som brukere selv produserer og deler med appen, som består av lyd og videoer, og tekst i meldinger og kommentarfelt.

Etterretningstjenester kan få tak i data som samles inn via sosiale medier enten ved at data lekkes fra selskapet, eller gjennom at dataene blir innhentet via tredjeparter – for eksempel annonsedatabaser – som det sosiale mediet har solgt data om brukerne til.

Når data kommer på avveie direkte fra selskapet, kan dette skje via sikkerhets-hull eller bakdører i teknologien, eller at dataen smugles ut fra datasentre. En årsak til at data om enkeltindivider kan hentes ut er at ansatte i selskapet kan ha for store tilganger til å hente ut informasjon.²¹

Snowden-avsløringene i 2013 førte til stor oppmerksomhet om overføring av data fra kommersielle selskaper – inkludert sosiale medier – til amerikansk etterretning.²² Et annet eksempel var taxiselskapet Uber, som hadde et såkalt «God mode» hvor et stort antall ansatte kunne spore kundene i sanntid.²³ Når data smugles ut fra datasentre, omtales dette som eksfiltrering. Dette kan enten skje via nettverk, eller ved hjelp av fysisk tilgang til servere.²⁴ Det finnes mange eksempler på dataeksfiltrering i senere år.²⁵ I 2023 ble store datamengder fra Pentagon lekket av en 21 år gammel ansatt på en militærbase. Dataene inneholdt blant annet detaljert og hemmeligstemplet informasjon om krigen i Ukraina.

Den andre måten etterretningstjenester kan få tak i data på er via tredjeparter som selskapet har formidlet dataene til. Dette vil i hovedsak være annonsebørser, som kjøper data for å selge de videre til annonsører som ønsker å tilby målrettet markedsføring.

²¹ Innenfor informasjonssikkerhet brukes ofte begrepet «privilegier» til å betegne hvor stor grad av tilgang en person har til et system. Et grunnleggende prinsipp er at brukere kun bør ha den tilgangen som trengs for at de skal kunne utføre sine oppgaver.

²² NOYB 2024, [EU-US Data Transfers](#).

²³ Hill 2014, [God View: Uber Allegedly Stalked Users for Party-Goers' Viewing Pleasure](#).

²⁴ Ullah m.fl. 2018, [Data exfiltration: A review of external attack vectors and countermeasures](#).

²⁵ Ekran System 2024, [Prevent Data Exfiltration](#).

I kjølvannet av Snowden-saken i 2013, har formidling av data fra teknologiskaper til amerikansk etterretning blitt begrenset, samtidig som data fra reklamesporing i økende grad blitt tatt i bruk til etterretning.²⁶

Data som selges til annonsebørser er anonymisert, men kan relativt enkelt anonymiseres, ved å se hvor en person bor og jobber i sammenheng. Disse dataene kan kjøpes uten at man trenger å være annonsør eller oppfylle noe rettslig vilkår, noe som gjør dem attraktive for etterretningsorganer. Dette blir på engelsk kalt for *open source intelligence* (OSINT). Dataene fra åpne kilder har stor verdi for etterretning.

Forbrukerrådet dokumenterte i 2020 at apper som Grindr deler sensitive data med hundrevis av annonsører. Det gjør det mulig å spore individer på detaljnivå.²⁷ I Norge rapporterte EOS-utvalget i 2022 at E-tjenesten har kjøpt data fra kommersielle aktører, noe som anses som en «inngripende» metode etter etterretningsloven kapittel 6.²⁸ Et selskap som kalles Locate X tilbyr sporing av brukere globalt basert på data fra reklamesporing.²⁹

Operativsystemene iOS og Android har sikkerhetsmekanismer som skal begrense appers tilgang til sporing av brukerne, for eksempel ved at appene må be om eksplisitt samtykke for å få tilgang til sporing. Apple iOS har også i senere år gjort det lettere for brukere å bli klar over hvilke tilganger appen ber om, og sørge for at appen kun sporer lokasjon når den er i bruk.

²⁶ Tau 2024, *Means of Control: How the Hidden Alliance of Tech and Government Is Creating a New American Surveillance State*.

²⁷ Forbrukerrådet 2020, [Out of Control](#).

²⁸ EOS-utvalget 2023, [EOS-utvalgets årsmelding for 2022](#).

²⁹ Cox 2024, [Inside the U.S. Government-Bought Tool That Can Track Phones at Abortion Clinics](#).

Nasjonal sikkerhetsmyndighets råd om sikrere bruk av mobilapplikasjoner.³⁰

Disse rådene er rettet mot virksomheter og ansatte i disse virksomhetene, men kan også være nyttig for den øvrige befolkningen. Rådene inneholder beskrivelser av hvilke sikkerhetsrisikoer som mobil-apper kan ha, og en rekke tiltak for å begrense datainnsamling.

Noen av viktigste rådene er gjengitt her:

Avstå fra applikasjoner. Ved høy risiko kan brukere avstå fra å installere applikasjoner. Man kan benytte «burner phone» (telefon til engangsbruk) til usikre applikasjoner, og vurdere å bruke lockdown-modus på iOS.

Begrense applikasjoner. Ved middels risiko, kan brukere nøye vurdere nødvendigheten av å installere applikasjoner på telefonen, eller avinstallere etter at behovet ikke lenger er like stort.

Begrense tillatelser til mikrofon og kamera. Ved lav risiko, kan publikum begrense tillatelser apper får til funksjoner som mikrofon og kamera. Man kan også begrense stedstjenester til det som er nødvendig.

Endre innstilling av app-sporing. Brukere kan selv begrense anledningen apper på telefonen har til å spore deg. På Android-telefoner går det an å slette mobilens ID-nummer og på Apple kan man skru av app-sporing.³¹

Fjerne mobile enheter ved sensitive samtaler. Brukere kan sørge for at mobile enheter ikke er tilstede ved sensitive samtaler.³²

TIKTOK SOM REDSKAP FOR ETTERRETNING

Potensialet for at TikTok kan brukes som et redskap for etterretning er en av grunnene til det amerikanske forslaget om forbud. For at dette skal være en reell trussel, må det innebære at kinesisk etterretning kan få tak i data fra TikTok, og at disse dataene har etterretningsverdi. Et relevant spørsmål er derfor hva slags data TikTok samler inn.

I likhet med andre sosiale medier, samler TikTok inn store mengder data. Dette skjer på flere måter:

Sporing av brukerne via tilganger til telefonen er én måte å samle inn data på. TikTok ber om 45 tilganger. Dette inkluderer funksjoner som kan brukes til å samle inn sensitive data, slik som lokasjon, kontaktliste, kamera, mikrofon og

³⁰ <https://nsm.no/aktuelt/nye-rad-om-mobilapplikasjoner>

³¹ Se denne kilden for flere detaljer: <https://krebsonsecurity.com/2024/10/the-global-surveillance-free-for-all-in-mobile-ad-data/>

³² <https://nsm.no/regelverk-og-hjelp/rad-og-anbefalinger/13-rad-for-bedre-sikkerhet-pa-mobile-enheter>

filer lagret på enheten.³³ Slike tilganger kan være nødvendig for at en app skal fungere best mulig, men kan også utnyttes til å samle inn data til reklamesporing og overvåking. TikTok skiller seg ikke negativt ut fra øvrige sosiale medier når det gjelder sporing. For eksempel ber Snapchat om 72 tilganger, Facebook om 85 tilganger og Telegram om 71 tilganger.³⁴ Alle ber om tilsvarende sensitive tilganger.

Data som samles inn ved bruk av appen er en annen kilde til data. Dette kan si mye om interesser og psykologisk profil hos brukerne. I løpet av 3 år kan en TikTok-bruker se eller bla forbi flere hundre tusen videoer. Sammenliknet med for eksempel YouTube, vil en person som bruker TikTok gi fra seg langt flere signaler, ettersom personen bruker betraktelig mindre tid per video, og sender fra seg signaler konstant.

TikTok samler også inn data som brukere deler med appen. Svært store mengder video deles på TikTok, som potensielt kan være av interesse for kulturelle og politiske analyser, som videre kan brukes til påvirkningsoperasjoner. Videoer som er lastet opp på TikTok kan også være verdifulle for å trene opp kunstig intelligens.³⁵

For at TikTok-data skal komme på avveie til etterretning, må data enten hentes direkte fra TikTok, eller formidles via tredjeparter:

For å hindre at kinesisk etterretning får anledning til å hente ut data direkte fra TikTok, har selskapet tatt i bruk en rekke sikkerhetsmekanismer. Henholdsvis Project Texas i USA og Project Clover i Europa, skal sørge for at *begrensede data* lagres på lokale servere.³⁶ Begrensede data er definert som private videoer og telefonnumre. I USA skal skytjeneste-selskapet Oracle sørge for sikkerheten.

I Europa innebærer Project Clover at data lagres på et datasenter i Irland og et datasenter på Hamar i Norge.³⁷ Ordningen skal sikre at ansatte i TikToks kinesiske moderselskap ByteDance ikke får tilgang til begrensede data. Offentlige videoer og av-identifiserte brukerdata er ikke omfattet av denne beskyttelsen. I Europa skal selskapet NCC Group kontrollere at uvedkomne ikke får tilgang til begrensede data. Dette vil de gjøre ved å overvåke systemene for å oppdage avvikende forsøk på å få tilgang til data, og sørge for at ansattes tilgang til data er begrenset.

³³ Sjekket oktober 2024 ved hjelp av verktøyet Exodus Privacy (<https://exodus-privacy.eu.org/en/>)

³⁴ Ibid.

³⁵ Lavoy 2024, [TikTok Is a Threat to National Security, but Not for the Reason You Think](#)

³⁶ TikTok 2024a, [About Project Texas](#).

³⁷ TikTok 2024b, [About Project Clover](#).

TikTok deler data med 5 sporingstjenester, blant annet Facebook, Pangle og Google.³⁸ Pangle er et annonseselskap som eies av TikToks moderselskap ByteDance, og har på kort tid blitt et av de største reklamenettverkene i verden. Pangle brukes av over 100.000 apper – men brukes primært på markeder utenfor Europa.³⁹ Annonser baseres både på hvordan man bruker appen, og aktivitet som spores av TikToks partnere utenfor appen.⁴⁰

Tross at sikkerhetsmekanismene er på plass, er det vanskelig å utelukke fullstendig at data kommer på avveie. Dette gjelder uansett hvem som står bak: Dersom eieren virkelig ønsker å få tak i data om en bruker, finnes det mange måter det kan skje på.⁴¹

Tidligere ansatte i Oracle, det amerikanske selskapet som holder tilsyn med sikkerheten i TikTok, har omtalt Project Texas som kosmetisk, og uttalt at de fortsatt hadde tett kontakt med selskapets ansatte i Kina.⁴² TikTok har også tidligere blitt tatt for å bruke egne systemer til å spionere på journalister, for å finne ut om de hadde vært i kontakt med ansatte fra TikTok som lakk informasjon.⁴³

TikTok er ikke en unik kilde til data for å spore enkeltindivider, ettersom dette kan innhentes fra for eksempel annonsedata. Når det gjelder større datasett på befolkningsnivå, vil TikTok kunne være en kilde som kan være nyttig til kulturell analyse – som kan være relevant til bruk i påvirkningsoperasjoner.⁴⁴

ALGORITMER OG PÅVIRKNING

I tillegg til etterretningsformål, kan sosiale medier også inngå som ledd i å drive politisk påvirkning. Dette fikk særlig stor oppmerksomhet under det amerikanske valget i 2016. Russiske «trollfabrikker» brukte sosiale medier som Twitter, Instagram og Facebook til å spre desinformasjon og utøve påvirkning.

Den russiske påvirkningen tok ofte utgangspunkt i kulturelle analyser av det amerikanske samfunnet, og ble brukt til å skape splittelse om kontroversielle temaer. Innholdet i påvirkningsoperasjoner er ikke nødvendigvis usant, men kan settes på spissen eller vrís for å skape eller øke konflikter. Utnyttelse av

³⁸ Undersøkt ved hjelp av verktøyet Exodus Privacy (<https://exodus-privacy.eu.org/en/>)

³⁹ TikTok 2024c, [Pangle Placement](#).

⁴⁰ TikTok 2024d, [Ads and Your Data](#).

⁴¹ Friis & Lysne 2022, [5G-sikkerhet: Norge mellom stormaktene](#)

⁴² Del Valle 2024, [TikTok's efforts to silo US data are 'largely cosmetic'](#).

⁴³ Baker-White 2022, [TikTok Tracks Forbes Journalists](#).

⁴⁴ FFI 2020, [Påvirkningsoperasjoner i sosiale medier – oversikt og utfordringer](#), s. 11

algoritmer er sentralt for påvirkningsoperasjoner, ettersom innholdet finner veien til relevante målgrupper, heller enn at påvirkningsaktørene må identifisere og oppsøke relevante brukere.⁴⁵

Påvirkningsoperasjoner

Påvirkningsoperasjoner er definert som *koordinerte forsøk på å påvirke meninger og virkelighetsoppfatninger* i befolkningen, uten at de som rammes er klar over aktørens involvering. Konvensjonell hacking som utnytter digitale sårbarheter, kan gjerne omtales som *cyber-tekniske trusler*. Påvirkningsoperasjoner tar sikte på å utnytte sosiale sårbarheter, og kan omtales som *cyber-sosiale trusler*.⁴⁶

SoMe-selskaper har anledning til å påvirke hvilket innhold som skal prioriteres av algoritmene.

Facebook, og modersskapet Meta, har fått kritikk for å forsterke politisk polarisering, men har i senere år valgt å begrense spredning av politisk innhold. Dette gjelder også for Metas øvrige plattformer Instagram og Threads. Meta hevder dette vil gi brukerne en bedre og mer positiv opplevelse.⁴⁷ I februar 2024 tok Meta i bruk nye metoder for å filtrere bort politisk innhold. En undersøkelse gjort like i etterkant av at disse nye metodene ble innført, viser at kontoer på Instagram som delte politisk innhold fikk en redusert spredning («reach») på 65 prosent, mellom mars og mai 2024.⁴⁸ En utilsiktet effekt av denne endringen er at TikTok har blitt en viktigere kanal for nyheter og politisk innhold.⁴⁹

⁴⁵ FFI 2020, [Påvirkningsoperasjoner i sosiale medier – oversikt og utfordringer](#)

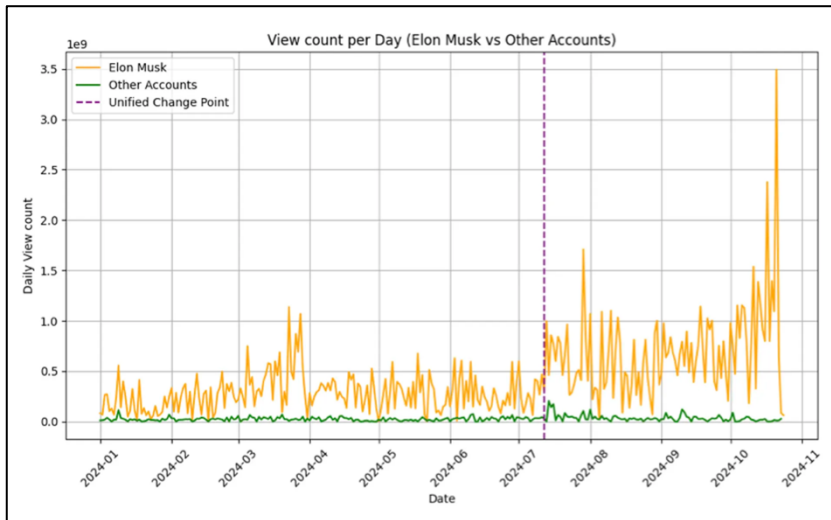
⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Meta 2024, [Our approach to political content](#)

⁴⁸ Accountable Tech 2024, [New: Meta's Political Content Limit Causes 65% Drop in Reach for Prominent Accounts](#)

⁴⁹ Silberling 2024, [Gen Z is Losing Its Political Voice on Social Media.](#)

Frem mot det amerikanske valget i november 2024 brukte Elon Musk det sosiale mediet X (som han selv eier) aktivt til å fremme Trump og det republikanske partiet. En teknisk analyse tyder på at algoritmen ble vridd til å fremme eget og republikansk innhold fra 13. juli 2024.⁵⁰

Illustrasjonen viser antall ganger Elon Musks innlegg er vist på plattformen X, sammenliknet med andre kontoer på plattformen. Et studie publisert av forskere fra Queensland University of Technology har gjort analyser som tyder på endringer i algoritmen fra 13. juli 2024.⁵¹

Amplifiganda (sammensatt begrep fra «forsterkning» + «propaganda») er et nytt begrep som brukes for å beskrive vridning ved hjelp av algoritmer.⁵² Dette innebærer at plattformer ikke produserer og legger ut bestemte typer innhold, men at de bruker algoritmene til å forsterke visse narrativ, og at uønsket innhold drukner i mengden.

TIKTOK SOM REDSKAP FOR POLITISK PÅVIRKNING

Potensialet for at TikTok kan brukes som et redskap for politisk påvirkning er den andre viktige grunnen til det amerikanske forslaget om forbud. For at dette skal være en reell trussel, må det innebære at TikTok – gjennom måten algoritmene styres – settes i stand til å drive politisk påvirkning, og at kinesiske myndigheter har anledning til å styre hvordan dette skjer.

⁵⁰ Graham & Andrejevic 2024, [A Computational Analysis of Potential Algorithmic Bias on Platform X During the 2024 US Election.](#)

⁵¹ The Verge 2024, [A study found that X's algorithm now loves two things: Republicans and Elon Musk](#)

⁵² DiResta 2021, [It's Not Misinformation. It's Amplified Propaganda.](#)

Som på øvrige sosiale medier, kan algoritmen på TikTok brukes til å styre hvilket innhold som spres og begrenses.

Et eksempel på dette ser vi på Douyin, den kinesiske varianten av TikTok. Douyin er utviklet med samme teknologi og algoritme som TikTok, og brukes utstrakt til propaganda i Kina.⁵³ Siden 2018 har Douyin samarbeidet med 11 kinesiske myndighetsorganisasjoner og medier for å sikre at ønsket innhold har god spredning. Som med øvrige sosiale medier i Kina, følger Douyin strenge retningslinjer for sensur i tråd med det kommunistiske partiet.

Ved den russiske invasjonen av Ukraina i 2022, ble TikTok i Russland endret over natten, med streng sensur mot innhold som var imot krigen, samtidig som innhold som var for krig fikk fortsatt fikk spredning.⁵⁴

En analyse gjort av Washington Post tyder at menn og kvinner får servert drastisk ulikt innhold på TikTok. Dette gjelder både politiske og kulturelle saker, hvor menn har fått servert mer innhold knyttet til høyresiden, mens kvinner har fått mer innhold knyttet til venstresiden.⁵⁵

I tillegg til innhold som er åpenbart politiske, har også øvrige effekter av TikTok sin algoritmestyring blitt trukket frem som uheldige: Avhengighet, splittelse i samfunnet, rasisme og psykiske lidelser med smitteeffekt.⁵⁶ Forskjellen mellom TikTok og Douyin har vært omtalt som tilsvarende «fentanyl og spinat», begrunnet blant annet med at Douyin har tidsbegrensninger og først og fremst viser oppbyggelig innhold.⁵⁷

TikTok har fått kritikk for å ikke være transparente nok om hvordan algoritmen fungerer. For å imøtegå kritikken har de blant annet opprettet et «transparency center», både fysisk i USA og på nett ellers.⁵⁸ Selskapet Oracle har fått anledning til å analysere TikTok sin algoritme, men ansatte i selskapet har også opplevd at de har fått levert overveldende store mengder med ny kode hver morgen. Dette innebærer at det ikke har latt seg gjøre å analysere algoritmen raskt nok.⁵⁹

I oktober 2024 ba EU TikTok, YouTube og Snapchat om å gi mer detaljerte opplysninger om hvordan deres anbefalingsalgoritmer fungerer. TikTok ble særlig

⁵³ New York Times 2024, [There is no TikTok in China, but there is Douyin. Here's what it is.](#)

⁵⁴ The Washington Post 2022, [TikTok's created an alternate universe just for Russia.](#)

⁵⁵ The Washington Post 2024, [What's in your TikTok feed? As elections near, it may depend on gender.](#)

⁵⁶ Morgenbladet 2024, [Flere søker behandling for spaltet personlighet: Skyldes det TikTok-smitte eller økt åpenhet?](#)

⁵⁷ Business Insider 2024, [TikTok as China's AI-Powered Subversion Weapon.](#)

⁵⁸ TikTok 2024, [Transparency Center.](#)

⁵⁹ The Wall Street Journal 2024, [TikTok's Struggles to Protect U.S. Data From Its China Parent.](#)

bedt om å forklare hvilke tiltak de har iverksatt for å hindre manipulering av tjenesten fra ondsinnede aktører. I tillegg ble de bedt om å redegjøre for hva de gjør for å redusere risiko knyttet til politiske valg og samfunnsdebatt, som kan påvirkes og forsterkes av deres anbefalingssystemer.⁶⁰

I likhet med øvrige sosiale medier, er TikTok i stand til å styre hvilket innhold som får større eller mindre spredning på plattformen. Imidlertid innebærer innretningen til TikTok at algoritmen her får en større innvirkning enn hos andre, noe som kan gjøre at TikTok er særlig egnet til å forsterke eller begrense hvilket innhold som spres. Selv om TikTok har foretatt tiltak for å bli mer transparent, er åpenheten fortsatt såpass begrenset at det er vanskelig å avgjøre hvorvidt algoritmen styres etter kinesiske interesser.

Selv om TikTok skulle vært fullstendig transparent om algoritmen, kan det likevel være utfordrende å foreta slike analyser. En erfaren kodeleser kan lese omtrent 100-1000 kodelinjer hver dag. Dette innebærer at 100 millioner kodelinjer vil ta 1 million feilfrie arbeidsdager å analysere. Ny kode med uønsket funksjonalitet kan når som helst installeres via en programvareoppdatering, noe som gjør det tilnærmet umulig å sikre at avanserte datasystemer til enhver tid ikke inneholder uønsket funksjonalitet.⁶¹

I fremtiden kan bruk av kunstig intelligens gi oss bedre mulighet til å inspiserer og etterprøve algoritmer. Da kan avvik identifiseres automatisk, heller enn at kodelinjer må inspiseres manuelt. Fagfeltet *forklarbar kunstig intelligens* (XAI, eller Explainable Artificial Intelligence) er fortsatt under utvikling, og inntil videre er man avhengig av dagens metoder for å analysere algoritmer.⁶²

TEKNISKE ASPEKTER VED FORBUD OG BLOKKERING

Dersom TikTok skulle blitt forbudt i Norge, ville det kreve både rettslige og tekniske tiltak. I første omgang ville det være naturlig å be Apple og Google om å fjerne applikasjonen fra App Store og Google Play. I tillegg ville det bli nødvendig å blokkere tilgang til nettstedene som TikTok leveres fra når appen er i bruk.

⁶⁰ European Commission 2024, [Commission sends requests for information to YouTube, Snapchat, and TikTok on recommender systems under the Digital Services Act](#)

⁶¹ Friis & Lysne 2022, [5G-sikkerhet: Norge mellom stormaktene](#)

⁶² Ehsan m.fl. 2021, [Expanding Explainability: Towards Social Transparency in AI Systems](#).

Teknisk blokkering av nettsteder kan enten skje via internettleverandører eller i internett-infrastrukturen ved landegrensen.

Et eksempel på blokkering via internett-leverandører er Norges vedtatte blokkering av pengespill på nett.⁶³ Dette er en såkalt DNS-blokkering, som skal utføres av internett-tilbydere.⁶⁴ Denne typen blokkeringer er allerede i bruk. Siden 2004 har flere tusen nettsider som formidler overgrep mot barn vært blokkert. Kripos bestemmer hvilke sider som skal blokkeres, og formidler denne listen til internett-tilbyderne. I 2013 ble Åndsverkloven endret, slik at nettsider som bryter opphavsretten også kan blokkeres. Når en internett-bruker prøver å gå inn på en blokkert nettside, vil siden ikke komme opp eller brukeren vil få beskjed om at siden er forbudt.

Et eksempel på blokkering og filtrering i internett-infrastrukturen ved landegrensen finner vi i Kina. *Den kinesiske brannmur* innebærer at trafikk som passerer grensen i fiberkabler fra utlandet, blir scannet. Dette gir myndighetene anledning til å filtrere innholdet som kommer inn, og blokkere forbudte nettsider.⁶⁵

Det vil likevel være mulig å omgå slike tekniske blokkeringer. Det vanligste er å bruke VPN-tjenester, som innebærer at trafikken maskeres via en server i utlandet. Dermed vil det for internett-tilbyderen bare se ut som at trafikken kommer fra en tilfeldig server i utlandet.

I 2024 var det sosiale mediet X en periode forbudt i Brasil. Forbudet innebar både en DNS-blokkering, som innebar at internett-leverandører måtte blokkere nettsiden. I tillegg ble det innført store bøter for å bruke VPN-tjenester for å få tilgang til X.

Siden 2022 har TV-kanalen Russia Today (RT) vært forbudt i EU på grunn av spredning av desinformasjon knyttet til invasjonen av Ukraina.⁶⁶ Selv om TV-sendingene har blitt effektivt blokkert, har nettsidene vært lett tilgjengelige ved bruk av VPN-tjenester. I tillegg har RT opprettet flere speilnettsteder for å omgå blokkeringen, slik at brukere kan få tilgang til innholdet uten behov for VPN. På sosiale medier er RT i stor grad utestengt fra å publisere innhold direkte. Likevel har kanalen funnet måter å omgå dette på, blant annet ved å kamuflere

⁶³ Prop. 6 L (2023-2024), Innst. 212 L (2023-2024), Lovvedtak 48 (2023-2024) [Endringer i pengespilloven mv. \(DNS-blokkering av nettsteder som tilbyr pengespill som ikke har tillatelse i Norge\)](#)

⁶⁴ DNS står for Domain Name Service, noe som innebærer tjenesten som kobler internett-adresser med IP-adresser til servere

⁶⁵ Internet Society 2023, [The Chinese Firewall](#)

⁶⁶ Reuters 2022, [EU bans Russian state media RT and Sputnik over Ukraine disinformation](#)

innhold som om det kommer fra andre kilder. Dette gjør det vanskeligere å stoppe spredningen fullstendig.⁶⁷ I Norge har RT ikke blitt blokkert. Årsaken er ikke teknisk, men handler derimot om at norsk regulering skiller seg fra EU når det gjelder sensur av medier. I neste kapittel går vi nærmere inn på hvilke regulatoriske redskaper statene har for å kontrollere de sosiale mediene.

⁶⁷ New York Times 2024, [Europe Banned Russia's RT Network. Its Content is Still Spreading.](#)

REGULERING AV SOSIALE MEDIER

Den rettslige reguleringen av sosiale medier er fragmentert. Når hensyn til nasjonal sikkerhet kommer i tillegg til ytringsfrihet og brukervern, blir bildet uoversiktlig. I dette kapitlet gjennomgår vi de rettslige redskapene vi har i møte med SoMe-gigantene, og ser på hva Norge kan gjøre.

Sosiale medier (SoMe) skiller seg fra andre medier på to måter som er viktige for regulering. For det første er sosiale medier ikke redaktørstyrte, men inneholder en blanding av offentlig informasjon og brukernes eget private innhold. Dermed befinner sosiale medier seg i rommet mellom det som er klart privat og det som er klart offentlig. Verken tradisjonell medie-regulering eller regulering av den private sfæren treffer godt. Når dette rommet i tillegg huser utenforstående uvedkommende som kan utnytte rommet til å undergrave sentrale samfunns- og sikkerhetsinteresser, blir bildet komplekst, og hensyn til nasjonal sikkerhet, ytringsfrihet og privatliv samvirker på nye måter.

For det andre er sosiale medie-plattformer et *internasjonalt* fenomen, og utgjør en slags global ytringsinfrastruktur. Den er ikke styrt av myndigheter, men er kontrollert av ulike internasjonale teknologi-selskaper som opererer globalt, og hvor det er vanskelig for én stat alene å pålegge selskapene nasjonal regulering. Dermed er det behov for internasjonale normer og reguleringer.

Utfordringen er tosidig gjennom at SoMe-plattformene har blitt sentral infrastruktur for ytringsfrihet og demokratisk deltakelse, men kontrolleres fra

utlandet, og er dermed vanskelig for enkeltstater å regulere. Samtidig gjør denne situasjonen at andre stater eller utenforstående aktører har enkel tilgang til og kan påvirke vår ytringsinfrastruktur. Dermed er det et betydelig behov for internasjonal regulering.

Men det finnes ingen egen internasjonal traktat for sosiale medier, eller en egen internasjonal organisasjon med sosiale medier som hovedfokus. I FN-systemet foregår diskusjoner om utvikling globale regler for digital utvikling generelt, hvor sosiale medier kun er et undertema. FNs Generalforsamling, som er en sterk driver av internasjonal normutvikling, har arbeidet med det digitale rom siden 1999.⁶⁸ I 2019 etablerte Generalforsamlingen en permanent arbeidsgruppe for å «videreutvikle regler, normer og prinsipper for ansvarlig statlig digital adferd», deriblant hvordan folkerett regulerer det digitale rom.⁶⁹ Men gruppen operer med konsensus og arbeidet hemmes av tunge geopolitiske motsetninger.

Når det ikke finnes internasjonale regler, driver sosiale medie-selskapene i stor grad med selvregulering. Under Munichs Sikkerhetskonferanse i januar 2024 var det bekymring blant stater over sosiale medie-selskapers rolle i desinformasjons- og påvirkningskampanjer ved forestående demokratiske valg for rundt halvparten av jordens befolkning i 2024. SoMe-selskapene svarte med å undertegne erklæringen “Tech Accord to Combat Deceptive Use of AI in 2024 Elections”.⁷⁰ TikTok var en av undertegnerne.⁷¹ Men vil slik frivillighet i tilstrekkelig grad ivareta de utfordringene som er beskrevet i kapitlet foran?

Den fragmenterte situasjonen gjør at mesteparten av reguleringen av SoMe-selskapene foregår nasjonalt eller regionalt. I Europa skjer regelutviklingen av det digitale rommet særlig i EU. Slike regler får i sin tur betydning i Norge gjennom EØS-avtalen. I tillegg spiller menneskerettighetene en viktig rolle. Særlig menneskerettighetene i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) begrenser hvilke inngrep europeiske stater kan foreta i ytringsfriheten, for eksempel under henvisning til nasjonal sikkerhet. EMK pålegger dessuten statene visse plikter til å sikre rettighetene gjennom tilrettelegging. Internt i Norge spiller Grunnloven en liknende rolle.

⁶⁸ FNs Generalforsamling, resolusjon 53/70, 1999.

⁶⁹ FNs Generalforsamling, resolusjon 73/27, 2019 paragraf 5. Dokumentene til gruppen finnes på <https://www.un.org/disarmament/open-ended-working-group/>.
<https://disarmament.unoda.org/group-of-governmental-experts/>

⁷⁰ AI Elections Accord 2024, *A Tech Accord to Combat Deceptive Use of AI in 2024 Elections*.

⁷¹ De andre var Adobe, Amazon, Anthropic, Arm, ElevenLabs, Google, IBM, Inflection AI, LinkedIn, McAfee, Meta, Microsoft, Nota, OpenAI, Snap Inc., Stability AI, Trend Micro, Truepic, and X.

Regulering av sosiale medier skjer primært på nasjonalt nivå. I det følgende ser vi på regulering i de statene hvor SoMe-selskapene er hjemmehørende og går deretter igjennom regulatoriske redskaper statene i mottakerenden har til rådighet. De regionale reglene i Europa (EU og Den europeiske menneskerettskonvensjonen) som er relevante for Norge presenteres, før vi går mer i detalj på hvilket handlingsrom det norske lovverket gir for å regulere eller forby TikTok med utgangspunkt i begrunnelser som handler om nasjonal sikkerhet.

STATER HVOR SELSKAPENE ER HJEMMEHØRENDE

Den viktigste reguleringen av SoMe-selskapene foregår i land hvor selskapene er hjemmehørende. Dermed er det USA som er den viktigste aktøren for å regulere amerikanske tek-selskaper som Meta eller X, mens Kina er den naturlige regulatoren for det kinesisk-eide selskapet TikTok. En annen sosiale medier-gigant, Telegram, er etablert av to russiske brødre, men har operert fra den arabiske gulfstaten Emiratene.

KINA

TikTok er ikke et børsnotert selskap, men er eid av det kinesiske morselskapet ByteDance, og anses derfor for å være et kinesisk selskap som er regulert av kinesisk lovgivning. ByteDance eier også Kinas fremste nyhetsplattform, *Jinri Toutiao*, og driver et annet SoMe-selskap i Kina (*Douyin*), som er underlagt strenge kinesiske sensur-regler. Dermed er det Kina som primært tar seg av regulering av TikToks morselskap ByteDance.

TikTok opererer imidlertid ikke i Kina, men har “som målsetning å være et globalt selskap”.⁷² Organiseringen gjør at bekymringene knyttet til TikTok gjennomgått i forrige kapittel ikke berører befolkningen i Kina, ettersom de er uskåret (eller vernet) fra å bruke TikTok.

Kina skjerpet i 2023 pålegg til kinesiske selskaper om meldingsplikt.⁷³ Amerikanske myndigheter anser at disse påleggene også gjelder for TikTok, og at plattformen derfor gir kinesiske myndigheter og etterretning anledning til å samle inn og analysere sensitiv informasjon om amerikanske brukere.

⁷² Iyengar, Efron og Carvajal 2020, [Trump says Tiktok sale can go through but only if the US gets a cut](#)

⁷³ Ye 2023, [China to require all apps to share business details in new oversight push](#)

USA

De fleste store SoMe-selskaper er amerikanske. Lovgivningen som gjelder sosiale medier-plattformer i USA reguleres gjerne på delstatsnivå. Den amerikanske grunnloven setter imidlertid begrensninger for hva delstatslovgivningen kan regulere. Private selskaper i USA har ytringsfrihet under grunnlovens First Amendment, og dermed kan tek-giganter i utstrakt grad belage seg på beskyttelse under de strenge grunnlovsreglene for ytringsfrihet.

Amerikanske domstoler har i flere tiår fulgt prinsipielle avgjørelser fra Høyesterett om at det sterke grunnlovsfestede ytringsfrihetsvernet i USA også gjelder på digitale flater.⁷⁴ Dessuten kan sosiale medier-plattformer bare unntaksvis saksøkes for innhold postet av brukere, selv mer ekstremt innhold som Den islamske staten sine poster på Twitter.⁷⁵

I skjæringspunktet mellom innholdsregulering av sosiale medier og grunnlovsfestet ytringsfrihet, har det amerikanske samfunnet delt seg i to. Mens venstresiden tradisjonelt ønsker strengere innholdsmoderasjon av hatprat og desinformasjon fra Facebook, YouTube og TikTok, er høyresiden bekymret for sensur av sosiale medier-plattformer i kjølvannet av Covid-19 og 2020-valget, og er derfor skeptiske til slik regulering.⁷⁶ Samtidig har konservative krefter i økende grad søkt å få kontroll over «woke» innhold. I stater som har streng abortregulering har det for eksempel vært forslag som søker å begrense informasjon om tilgang på abort, blant annet på sosiale medier.⁷⁷

I 2024 er en bunke saker på vei opp rettssystemet mot Høyesterett som kan få store konsekvenser for måten ytringsfrihetsvernet i USA anses å virke i sosiale medier-sfæren.⁷⁸ I en sak om grunnlovsbeskyttelse mot lovgivning fra Texas og Florida i juli kom Høyesteretts flertall til at delstater ikke kan legge begrensninger på amerikanske sosiale medier-plattformers innholdsmoderering fordi det bryter med selskapenes grunnlovsfestede ytringsfrihet i Den amerikanske grunnloven (First Amendment). Høyesterett tok ikke stilling til påstanden om

⁷⁴ David McCabe 2024, [The Internet and the First Amendment](#) New York Times, 10. juni 2024

⁷⁵ David McCabe 2024, [The Internet and the First Amendment](#) New York Times, 10. juni 2024

⁷⁶ Se bla. Appel m.fl. (2023) 'Partisan conflict over content moderation is more than disagreement about facts' *Science Advances* 44(9), som fant at det var omtrent dobbelt så sannsynlig at demokrater ønsket å fjerne misinformasjon som republikanere, mens sistnevnte dobbelt så ofte anså slik fjerning som sensur, og at forskjellen i preferanse gjaldt mer enn bare hvorvidt man var enig i innholdet eller ikke.

⁷⁷ Se for en oversikt og et kritisk perspektiv på dette, [Amnesty International \(2023\) Obstacles to Autonomy – Post-Roe removal of abortion information online.](#)

⁷⁸ David McCabe 2024, [The Internet and the First Amendment](#) New York Times, 10. juni 2024

at sosiale medier er «common carriers», altså infrastrukturbærere som har en annen rettslig beskyttelse på grunn av sin funksjon.⁷⁹

I likhet med kinesiske selskaper kan også amerikanske myndigheter pålegge selskaper å utlevere informasjon om amerikanske brukere dersom myndighetene har hjemmel til det. Amerikanske etterretningsorganisasjoner behøver ikke hjemmel for å samle inn og analysere informasjon om utenlandske brukere i utlandet som opererer på amerikanske plattformer.

UNNTAKET EU

EU befinner seg i en posisjon som er markant annerledes enn både USA og Kina. EU er mindre fremskreden innenfor teknologisk innovasjon, og har i liten grad egne hjemmehørende SoMe-selskap. EU har derfor ikke de samme insentiver for å støtte eller fremme egne SoMe-selskaper, men må forholde seg til en digital verden som er dominert av utenlandske plattform-selskaper. EUs verktøy og brekkstang ligger derfor i at disse selskapene ønsker tilgang til det europeiske markedet, der EU har stor reguleringsmyndighet. Når EU ikke kan sikre sine interesser og sine borgeres rettigheter gjennom «egne» selskap, må EU satse på regulering av utenlandske digitale selskaper. Dette har medført at EU ofte er en forløper på *reguleringen* av den digitale sfære, selv om selve *innovasjonen* gjerne skjer andre steder.

REGULERING I STATER HVOR BRUKERE AV SOSIALE MEDIER ER HJEMMEHØRENDE

De fleste stater er henvist til å regulere i mottakerenden, der sosiale medieplattformer virker og opererer. Her retter lovgivning seg ikke nødvendigvis mot selskapene *som sådan*, men mot deres handlinger i statens markeder og mot statens egne innbyggers bruk av sosiale medier. Dette skjer gjennom ulike reguleringsiltak som midlertidige forbud, moderate begrensninger på hvem som får benytte tjenestene, krav om stedlig representant fra selskapene, eller geografiske krav til oppbevaring av data. Dette er ulike måter statene forsøker å

79 [11 Circuit, 2022](#) konkluderte med at sosiale medier selskaper ikke er «common carriers», men alminnelige private aktører beskyttet av grunnlovsrettigheter under First Amendment, samt at innholdsmoderering var redaktør-beslutninger, og at Floridas lov derfor påla selskapene for tunge byrder. [5 Circuit, 2022](#) kom til motsatt konklusjon. «[N]o amount of doctrinal gymnastics can turn the First Amendment’s protections for free speech into protections for free censoring”. Høyesterett tok ikke stilling til spørsmålet, til kritikk fra to dissenterende dommere. (Thomas og Alito).

møte de sikkerhets- eller rettighetsutfordringer som sosiale medier kan skape. I det følgende gir vi en nærmere gjennomgang av noen eksempler på dette.

FORBUD

I USA har myndighetene vedtatt en lov som gir hjemmel til å forby TikTok permanent i USA. Forbudet reiser viktige spørsmål om avveining mellom ytringsfrihet og nasjonal sikkerhet. TikTok hevder at pålegget i loven bryter med den amerikanske grunnlovens vern av ytringsfrihet i *First Amendment* som verner både amerikanske brukere og selskapet TikTok mot slike inngrep. TikTok mener at omlegging av eierstruktur og endringer av tempo på plattformen vil svekke ytringsfriheten til amerikanske brukere.⁸⁰ Amerikanske myndigheter hevder at utenlandske selskaper ikke er beskyttet av den amerikanske grunnlovens *First Amendment*.

TikTok og ByteDance har brakt saken inn for amerikanske domstoler. Saken er anlagt for *Court of Appeals for the District of Columbia Circuit*, som har særlig kompetanse på spørsmål om nasjonal sikkerhet. Spørsmålet for domstolene i TikTok-saken er om statlige myndigheter har anledning til å forby en kinesisk eid sosiale medier-plattform som betjener 170 millioner amerikanske brukere med henvisning til nasjonal sikkerhet.

Under rettssaken har USAs justisdepartement anklaget TikTok for å ha teknologi til å samle inn bulk-informasjon om brukere basert på deres syn på splittende sosiale tema som våpenkontroll, abort og religion.⁸¹ Anklagen går også ut på at TikTok skal ha benyttet det interne kommunikasjonssystemet *Lark* slik at TikTok-ansatte kunne ha direkte samtaler med ByteDance ingeniører i Kina. Dermed skal sensitiv informasjon om amerikanske brukere ha blitt overført og lagret på servere i Kina, og dermed blitt tilgjengeliggjort for ByteDance-ansatte i Kina. Det amerikanske justisdepartementet er også bekymret for en praksis som kalles “heating”, og som gir TikTok anledning til å kuratere populært innhold og turbo-spre innholdet. En mekanisme som ifølge amerikanske myndigheter potensielt kan benyttes i onde hensikter.

Øverste myndighet for amerikanske etterretningsorganisasjoner, ODNI (Office of the Director of National Intelligence) har understreket at etterretningsrapporter viser at ByteDance og TikTok har handlet i tråd med den kinesiske regjeringens krav om å sensurere innhold utenfor Kina.⁸² Amerikanske myndigheter anser derfor at risikoen er stor for «skjult innholdsmanipulering» fra den

⁸⁰ PBS NewsHour 2024, [These countries have already banned TikTok](#).

⁸¹ AP News 2024, [DOJ says TikTok collected US user views on abortion, gun control](#). Publisert 22. august 2024. Av Haleluya Hadero og Eric Tucker.

⁸² Casey Blackburn, ODNI, egen brief til domstolen.

kinesiske stat, gjennom at algoritmer lages for å forme hvilket innhold brukere mottar.

Dersom amerikanske domstoler opprettholder pålegget om forbud av TikTok, vil amerikanske myndigheter også senere kunne forby digitale ytringsplattformer med henvisning til nasjonal sikkerhet. Dersom dommerne anser pålegget for å være grunnlovsstridig, åpner domstolene for at selskaper fra fiendenasjoner kan eie nyhets- og sosiale medier-plattformer som amerikanske borgere benytter. Konklusjonen kan lett bli at innholdsmoderering foretatt av amerikanske delstater bryter med ytringsfriheten i First Amendment, mens innholdsmoderering foretatt av utenlandsk stater ikke er beskyttet av First Amendment rettigheter, og kan dermed forbys med henvisning til nasjonal sikkerhet. I så fall kan resultatet også bli at det utenlandske eierskapet kan tvangsavvikles.

KRAV TIL SELSKAPENES NASJONALITET

Når det er tale om nasjonal sikkerhet, vil nettopp nasjonaliteten til SoMe-selskaps eiere og eierinteresser være relevant fordi det indikerer hvem som kan regulere og ha tilgang til dataene.

I USA har utøvende myndighet flere redskaper for å regulere utenlandske tekniske selskaper. Det kinesiske tek-selskapet Huawei er for eksempel plassert på USAs "Entity List" av sikkerhetshensyn (redskap under *Bureau of Industry and Security*).⁸³ Komiteen for utenlandske investeringer (CFIUS) i USA har hjemmel til å pålegge kinesiske selskaper å selge sine aksjer i amerikanske selskaper som følge av bekymring for sikkerheten til sensitive persondata. Tvungent salg er ikke uvanlig. I 2019 solgte Kunlun Tech Co *Grindr* etter at CFIUS hadde nasjonale sikkerhetsbekymringer.⁸⁴ I 2018 ble Ant Financial forbudt å kjøpe *Money Gram Int.* på grunn av bekymringer rundt sikkerheten til data som kunne identifisere amerikanske borgere. I oktober 2019 åpnet CFIUS en etterforskning av ByteDance's oppkjøp av Mysical.ly.⁸⁵ Samme år endret TikTok-sjefen rapporteringslinjene, noe som ble tolket av enkelte som en organisatorisk endring som følge av kommunikasjon med amerikanske myndigheter.⁸⁶ Både i 2020 og 2024 har amerikanske myndigheter stilt som betingelse til TikTok at den sosiale plattformen kun får fortsette å fungere i USA dersom selskapet overfører eierskapet til en annen nasjonalitet enn Kina.

⁸³ Bureau of Industry and Security 2020, [Huawei Entity List Frequently Asked Questions \(FAQs\)](#)

⁸⁴ Reuters 2019, [Exclusive: U.S. opens national security investigation into TikTok](#) Av Greg Roumeltiotis, Yingzhi Yang, Echo Wang og Alexandra Alper.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

KRAV OM MELLOMLEDD

En mulighet til å begrense risiko knyttet til utenlandsk eierskap eller at fremmede stater regulerer SoMe-selskapene, er å kreve ulike typer mellomledd som fungerer som buffer eller kommunikasjon mellom brukerland og selskap/stat som er eier. Som nevnt over, har USA pålagt TikToks kinesiske eier å jobbe gjennom et amerikansk tredjeparts-selskap for å håndtere private data om amerikanske borgere.⁸⁷ I Brasil har myndighetene pålagt SoMe-selskaper å ha representanter som befinner seg i landet. Det skal lette brukernes og myndighetenes kommunikasjon med selskapet, og samtidig tydeliggjøre at selskapet må forholde seg til nasjonal lovgivning. En konflikt mellom brasilianske myndigheter og sosiale medier-plattformen X har ført til at X har trukket sin nasjonale representant tilbake fra Brasil. Det har i sin tur utløst en rettsprosess hvor brasilianske domstoler har søkt på å presse X til å følge brasiliansk lovgivning.⁸⁸

MIDLERTIDIG FORBUD

Et mindre inngripende tiltak enn fullt forbud er å innføre midlertidig forbud av en eller flere sosiale medier. Tidspunkt, foranledning og måten slike midlertidige blokkeringer foregår, vil avgjøre om slike inngrep i ytringsfriheten er lovlige etter menneskerettighetene. Den første staten som innførte midlertidig forbud mot TikTok på bakgrunn av nasjonal sikkerhet, var India. Sommeren 2020 tilspisset forholdet med Kina seg til den grad at det ble direkte fysiske sammenstøt i grenseregioner. India gikk da til det skritt å forby TikTok og 58 andre kinesiske applikasjoner fordi indiske myndigheter anså at TikTok utgjorde en sikkerhetspolitisk risiko som kunne krenke Indias suverenitet og integritet.⁸⁹

Flere stater har iverksatt større undersøkelser om hvordan TikTok påvirker nasjonal sikkerhet.⁹⁰ I Mauritius ble sosiale medier stengt ned i forbindelse med valg i november 2024.⁹¹ I Pakistan ble det nylig foreslått å innføre *midlertidig* forbud mot TikTok og andre sosiale medier plattformer i den hensikt å hindre mobilisering/desinformasjon som reaksjon på upopulære politiske tiltak.⁹²

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Se bl.a BBC News 2024, [Top Brazil court upholds ban of Musk's X](#).

⁸⁹ Press information bureau, Government of India, 2020, [Government Bans 59 mobile apps which are prejudicial to sovereignty and integrity of India](#) "The compilation of these data, its mining and profiling by elements hostile to national security and defence of India, which ultimately impinges upon the sovereignty and integrity of India, is a matter of very deep and immediate concern which requires emergency measures".

⁹⁰ Se bla. om igangsettelsen av en slik vurdering i Canada, uttalelse fra statsminister Justin Trudeau, 14. mars 2024, YouTube: [PM Justin Trudeau on humanitarian crises in Haiti and Gaza, possible TikTok ban](#)

⁹¹ Information and Communication Technologies Authority, 2024 [Communique 1.11.2024. 1. november 2024](#)

⁹² <https://x.com/AhadFarhan7/status/1809179146959946031/photo/1>

Tilsvarende tidsbegrensede forbud ble innført i Bangladesh sommeren 2024 for å hindre opptøyer og uro i forbindelse med kontroversielle politiske vedtak.⁹³

Når myndigheter vedtar midlertidige forbud i tilknytning til kontroversielle vedtak eller implementering av upopulære beslutninger reiser det betydelige menneskerettslige og demokratiske problemstillinger.

BEGRENSNING AV APPLIKASJONER

En rekke stater har innført mer moderate begrensninger, særlig ved å avskjære ansatte i militæret eller offentlig forvaltning fra å benytte TikTok i sitt arbeid eller å ha applikasjonen på sine telefoner. EU-kommisjonen innførte i 2023 et midlertidig forbud mot TikTok på ansattes maskiner.⁹⁴ Tilsvarende tiltak ble foretatt mot TikTok i USA, Canada, New Zealand og Australia.⁹⁵ Det er typisk begrunnet i nasjonal sikkerhet, lagring av data og bekymring for hvordan applikasjonen kan brukes.

KRAV TIL GEOGRAFISK LAGRING AV DATA

Ettersom en vesentlig bekymring knyttet til sosiale medier-plattformer dreier seg om utenforstående myndigheters tilgang til brukerdata, har stater i økende grad blitt opptatt av å regulere og foreta tiltak for lagring og besørge datalokalisering i enkelte tredjeland. Blant tredjeland som benyttes til oppbevaring av data fra TikTok, finner vi Norge (Hamar) og Irland. En rapport fra ITIF (Information Technology and Innovation Foundation) beskrev i 2021 hvordan reguleringer av og tiltak for datalokalisering hadde blitt fordoblet i årene fra 2017 til 2021.⁹⁶

TikTok har lenge forsvart seg mot bekymringer knyttet til personvern med å love at data innsamlet om amerikanske brukere ble oppbevart i USA, snarere enn i Kina. TikTok har satt i gang et «Project Texas» til 1.5 milliarder dollar for å sørge for at amerikanske brukerdata oppbevares i USA. Prosjektet skal sørge for at TikTok kun benytter servere fra det amerikanske teknologiselskapet Oracle. Amerikanske myndigheter mener imidlertid at overføring gjennom *Lark* til ByteDance gir muligheter for å omgå ordningen. Lekket informasjon

⁹³ Al Jazeera 2024. [Bangladesh restores mobile internet after 11-day blackout to quell protests](#)

⁹⁴ Se for en oversikt over slike forbud og begrensninger: PBS News 2024. [These countries have already banned TikTok](#)

⁹⁵ Attorney-General's Department 2023, [TikTok ban on government devices](#)

⁹⁶ Information Technology and Innovation Foundation 2021. [How barriers to cross-border data flows are spreading globally, what they cost](#)

fra interne TikTok møter skal vise at kinesisk ansatte iByteDance har hatt tilgang til ikke-offentlig data om amerikanske TikTok-brukere.⁹⁷

Mens Kina har vært mer tilbakeholden med overføring av data over internasjonale grenser, har USA vært pådriver for fri flyt av data og har forbudt tvungen datalokalisering.⁹⁸ Mot slutten av 2023 snudde trenden. Det siste året har Kina tatt grep for å redusere begrensningene på grenseoverføringer av data, mens USA har tatt skritt i motsatt retning.⁹⁹ Fordi utgangspunktet var svært ulikt, nærmer de to tek-stormaktene seg hverandre. I Europa derimot, har GDPR siden 2016 hatt til hensikt å beskytte europeiske borgeres persondata, blant annet nettopp ved krav til lokalisering og overføring av data.

DEN EUROPEISKE UNIONS REGULERING AV SOSIALE MEDIER

I EU kan reguleringsmyndigheten sies å være speilvendt i forhold til USA. I USA har føderale myndigheter tung beslutningsmyndighet om nasjonal sikkerhet og utenrikspolitikk, mens markedsregulering i stor grad er overlatt til delstatene. Det fører til en tilnærming der nasjonal sikkerhet står sentralt i Washington DC. EU har det motsatte utgangspunktet. I regulering av handel og det indre markedet har EU myndighet til å styre mye, blant annet vedta både lovgivning og handelsregler som automatisk binder alle medlemsstater. Nasjonal sikkerhet er derimot en myndighet som medlemsstatene har ønsket å beholde. Dermed har Brussel få muligheter til regulering med utgangspunkt i medlemsstatenes nasjonale sikkerhetshensyn. Dette fører til den noe paradoksale situasjonen at mens USA løser markeds- og handelsproblemer med sikkerhetslovgivning, løser EU sikkerhetsproblemer med markeds- og handelslovgivning.

EU SOM REGULERINGSMYNDIGHET

Et viktig steg i retning av å regulere store teknologiselskaper kom med EUs personvernforordning (GDPR).¹⁰⁰ I utgangspunktet tar GDPR sikte på å beskytte enkeltpersoners rettigheter til sine persondata.¹⁰¹ Dette har et særskilt vern i

⁹⁷ Europakommisjonen 2023: [Commission strengthens cybersecurity and suspends the use of TikTok on its corporate devices](#)

⁹⁸ Se bla. USA, 25 mars 2019, *Joint Statement on Electronic Commerce Initiative*, WTO INF/ECOM/5.

⁹⁹ AP News 2024, [TikTok's censorship and US data concerns](#)

¹⁰⁰ Forordning (EU) 2016/679 *on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data* (General Data Protection Regulation, "GDPR").

¹⁰¹ GDPR, fortalepunkt 1.

EUs pakt om grunnleggende rettigheter («Pakten») artikkel 8 og i Traktaten om den europeiske unions virkemåte («TEUV») artikkel 16.

GDPR og personvernregelverket har likevel også sikkerhetsmessige og mellomstatlige implikasjoner. Dette ble klart demonstrert i den såkalte *Schrems-sagaen*. Det startet med *Schrems I* der Maximilian Schrems utfordret Facebook Irland sin utlevering av persondata til sitt amerikanske morselskap, der Europakommisjonen hadde godkjent at USA hadde tilstrekkelig beskyttelse av persondata under det tidligere personverndirektivet.¹⁰² EU-domstolen var enig med Schrems og tilsidesatte kommisjonens vurdering.¹⁰³ Kommisjonen prøvde på nytt ved etableringen og godkjennelsen av det såkalte *EU-US Privacy Shield*,¹⁰⁴ men også dette vedtaket ble utfordret og tilsidesatt i *Schrems II*,¹⁰⁵ og Meta fikk senere rekordbot for å ikke følge opp dommen tilstrekkelig.¹⁰⁶ Regelverket har også ført til utfordringer for andre avtaler om overføring av persondata ut av EU.¹⁰⁷

EU har forsøkt en tredje gang å forhandle frem et rammeverk som tillater automatisk overføringer av personopplysninger til USA, med *EU-US Data Privacy Framework*, som ble godkjent av Kommisjonen i midten av 2023.¹⁰⁸ Rettslige utfordringer mot dette har allerede blitt signalisert både av den franske parlamentarikeren Philippe Latombe¹⁰⁹ og av Maximilian Schrems selv,¹¹⁰ som kan gi opphav til en *Schrems III*-sak. Latombe ba Underretten om midlertidig forføyning mot Kommisjonens vedtak, men dette ble avvist.¹¹¹

Meta har også møtt andre problemer i EU. I en sak initiert av det norske Datatilsynet har *European Data Protection Board* («EDPB») kommet med hastevedtak mot Meta sin bruk av personopplysninger til adferdsbasert markedsføring, som de fant var i strid med GDPR.¹¹² Meta sin forsøkte løsning, en «betal

¹⁰² Kommisjonsvedtak 2000/520/EC, 26. juli 2000, publisert i OJ 2000 L 215, s. 7.

¹⁰³ *Schrems I*, C-362/14, EU:C:2015:650, avsn. 67–106.

¹⁰⁴ Kommisjonsvedtak (EU) 2016/1250, 12. juli 2016, publisert i OJ 2016 L 207, s. 1.

¹⁰⁵ *Schrems II*, C-311/18, EU:C:2020:599, avsn. 150–201.

¹⁰⁶ På €1.2 mrd, se den irske *Data Protection Commission* sitt vedtak 12. mai 2023, saksnr: IN-20-8-1.

¹⁰⁷ En avtale om overføring av PNR-data (passenger name record) for flyselskap mellom EU og Canada var i strid med grunnleggende rettigheter i *Accord PNR UE-Canada*, Opinion 1/15, EU:C:2016:656.

¹⁰⁸ Kommisjonsvedtak (EU) 2023/1795, 10. juli 2023, publisert i OJ 2023 L 231, s. 118.

¹⁰⁹ Anlagt som direktesak om ugyldighet av kommisjonens vedtak, saksnummer T-553/23.

¹¹⁰ Schrems planlegger å anlegge sak for østeriske domstoler som så kan referere saken til EU-domstolen, se Politico 2024, [We don't talk about fixing social media](#)

¹¹¹ *Latombe v Commission*, T-553/23 R, EU:T:2023:621.

¹¹² EDPB, Urgent Binding Decision 01/2023 requested by the Norwegian SA for the ordering of final measures regarding Meta Platforms Ireland, 27. oktober 2023.

eller samtykk»-modell der brukere kunne unngå adferdsbasert markedsføring ved å betale, er også vurdert av EDPB til å være i strid med GDPR.¹¹³

Selv om reglene ikke i seg selv omhandler sikkerhet, setter de i praksis strenge grenser for hva utenlandske SoMe-selskap kan gjøre med europeiske personopplysninger, og når disse kan overføres. Ved å regulere markedet og beskytte europeiske borgere sine rettigheter oppnår EU dermed også – kanskje i større grad enn Kommisjonen selv ønsker – sikkerhetsmessige gevinster ved å vanskeliggjøre overføring og lagring av europeisk sensitiv persondata utenfor EU.

Betydningen bør likevel ikke overdrives. GDPR åpner for at selskapene kan overføre data i sine egne operasjoner hvis de gjør egne risikovurderinger og setter inn tiltak. Det skjer derfor ennå utstrakt overføring av europeiske persondata til for eksempel Russland eller Kina, fordi mange selskap opererer begge steder. Kort etter invasjonen av Ukraina bekreftet EDPB at det ennå var fullt mulig å overføre persondata til Russland.¹¹⁴

Problemene GDPR prøver å løse er derfor ennå aktuelle og har store sikkerhetsimplikasjoner. I 2022 ble det avslørt at Kina-baserte personer fikk tilgang til europeiske TikTok brukerdata.¹¹⁵ Det ble også avslørt i en Forbes magazine-sak at TikTok-ansatte skal ha overvåket journalisters fysiske lokalisering ved bruk av deres IP-adresser.¹¹⁶ Det førte til at EU kommisjonen i februar 2023 innførte et midlertidig forbud for egne ansatte mot å benytte TikTok på sine telefoner, med henvisning til cybertrusler.¹¹⁷

I etterkant av GDPR har EU vedtatt øvrig lovgivning som nærmere skal regulere det digitale marked og sosiale medier-aktører. En av de sentrale prioriteringene for den første von der Leyen-kommisjonen var *A Europe Fit for the Digital Age*.¹¹⁸ Det kan kanskje best beskrives som en paraplykategori for en rekke forskjellige initiativ heller enn en sammenhengende strategi, og det ligger totalt sett over 100 lovforslag (vedtatt og ikke) inne som har mer eller mindre sammenheng med strategien.¹¹⁹ For sosiale medier-aktører har strategien resultert i tre særlige viktige forordninger, *Digital Services Act* («DSA»),¹²⁰ *Digital*

¹¹³ EDPB, Opinion 8/2024 on *Valid Consent in the Context of Consent or Pay Models Implemented by Large Online Platforms*, 17. april 2024.

¹¹⁴ EDPB, Statement 02/2022 on *personal data transfers to the Russian Federation*, 12. juli 2022.

¹¹⁵ TikTok 2022, [Sharing an update to our privacy policy](#)

¹¹⁶ Forbes 2022, [TikTok spied on Forbes journalists](#)

¹¹⁷ Europakommisjonen 2023, [Commission strengthens cybersecurity and suspends the use of TikTok on its corporate devices](#)

¹¹⁸ Se bla Kommisjonen (2020) [Shaping Europe's Digital Future](#).

¹¹⁹ Se oversikten i European Parliament 2024, [A EUROPE FIT FOR THE DIGITAL AGE](#)

¹²⁰ Forordning (EU) 2022/2065 on a *Single Market for Digital Services* (Digital Services Act, "DSA").

Markets Act («DMA»)¹²¹ og *KI-forordningen* («AI Act»)¹²². Disse har som formål regulere tjenestene, regulere markedet, og å beskytte EU-borgere mot brudd på deres grunnleggende rettigheter.

Under DSA og DMA har store sosiale medier-plattformer blitt klassifisert som *VLOPs* (*Very Large Online Platforms*) og *gatekeepers*. I begge tilfeller får de aktuelle plattformene særskilt ansvar på flere områder, blant annet for evaluering og minimering av den systemiske risiko og å forhindre misbruk av markedsposisjonen. VLOPs vil få et særskilt ansvar for å vurdere og minimere den systemiske risikoen de utgjør for, blant annet, grunnleggende rettigheter som ytringsfriheten.¹²³

Både TikTok, Meta og Facebook har blitt klassifisert som VLOPs¹²⁴ og morselskapene Meta og ByteDance er begge klassifisert som gatekeepers.¹²⁵ ByteDance gikk til sak mot Kommisjonen fordi selskapet mente det hadde blitt uriktig klassifisert, men Underretten opprettholdt beslutningen.¹²⁶ Også Apple har også gått til sak mot Kommisjonens klassifisering.¹²⁷

Kommisjonen har allerede åpnet saker mot flere selskap for brudd på DSA. Den første saken kom mot plattformen X (tidligere Twitter), for brudd på flere områder knyttet til risikohåndtering, innholdsmoderering og transparens. I sine foreløpige konklusjoner mener Kommisjonen at X bryter DSA.¹²⁸ Senere har flere saker blitt åpnet, herunder to saker mot TikTok, både om transparens og innhold på TikTok,¹²⁹ og for lanseringen av *TikTok Lite* på grunn av et avhengighetsskapende belønningssystem.¹³⁰ Under DMA har Kommisjonen åpner saker mot både Alphabet, Apple og Meta for brudd på sine plikter som

¹²¹ Forordning (EU) 2022/1925 *on contestable and fair markets in the digital sector* (Digital Markets Act, «DMA»).

¹²² Forordning (EU) 2024/1689 *laying down harmonised rules on artificial intelligence* (Artificial Intelligence Act, «AI Act»).

¹²³ DSA artikkel 34(1)(b), som også særlig nevner «the freedom and pluralism of the media». Se også artikkel 35.

¹²⁴ Se for de forskjellige vedtakene: Europakommisjonen 2024, [Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA](#)

¹²⁵ Se for de forskjellige vedtakene: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en

¹²⁶ *Bytedance v Commission*, T-1077/23, EU:C:T:2024:478.

¹²⁷ *Apple v Commission*, T-1080/23. Ingen dom foreligger enda.

¹²⁸ Europakommisjonen 2024a, [Commission sends preliminary findings to X for breach of the Digital Services Act](#).

¹²⁹ Europakommisjonen 2024b, [Commission opens formal proceedings against TikTok under the Digital Services Act](#).

¹³⁰ Europakommisjonen 2024c, [Commission opens proceedings against TikTok under the DSA regarding the launch of TikTok Lite in France and Spain](#).

gatekeepers.¹³¹ De har også to prosesser gående for å sikre at Apple sin IOS blir mer tilgjengelig og samvirkende for utviklere og tredjeparter.¹³²

Selv om verken DSA, DMA eller AI Act er sikkerhetslovgivning, har alle sikkerhetsmessige implikasjoner og forsøker i realiteten å løse også sikkerhetsmessige problemer. Særlig DSA og pliktene for VLOPs til å vurdere sin «systemiske risiko» tar ikke bare sikte på marked, forbrukere og menneskerettigheter, men også risikoen for eksempel desinformasjon og manipulasjon utgjør for demokratiet og sikkerhet, blant annet i krisesituasjoner.¹³³ Lignende mer sikkerhetsrettede regler og formål finner vi også i AI Act.¹³⁴ DMA tar primært sikte på å forhindre at *gatekeepers* misbruker sin dominerende posisjon på markedet, men også det kan ha geopolitiske implikasjoner i en verden der ingen av *gatekeeperne* er europeiske.

Slik sett har EU klart å bruke markeds-, konkurranse- og rettighetslovgivning til å regulere noen av sine sikkerhetsutfordringer, selv om sikkerhet egentlig håndteres av medlemsstatene. Det er likevel en tilbakevendende utfordring for EU at det er medlemsstatene hver for seg som ivaretar sikkerheten fordi det typisk er sikkerhetshensyn som kan begrunne de tyngste begrensningene på utenlandske selskap. En særlig ulempe det medfører er også at EU ikke har samme «tyngde» i møte med SoMe-selskapene på sikkerhetsområdet, fordi medlemsstatene der er hver for seg, snarere enn samlet.

Når de lovgivningsmessige hjemlene ikke uten videre finnes på EU-nivå, vil medlemsstater i stor utstrekning måtte regulere sikkerhetsspørsmål selv. Et mulig eksempel til illustrasjon hentet fra 2024 er Frankrikes nye lovgivning for å gå etter cyberkriminalitet. I august 2024 arresterte franske myndigheter Pavel Durov, grunnlegger og CEO av Telegram, som del av en etterforskning åpnet i juli om moderering av kriminell aktivitet på plattformen Telegram.¹³⁵ Imidlertid skal bakgrunnen for franske myndigheters offensiv ha vært Telegramsjefens manglende vilje til å gi fransk etterretning tilgang på plattformen for å overvåke aktører som den franske etterretningstjenesten anså for å true fransk nasjonal sikkerhet. ¹³⁶Mange anså franske myndigheters offensiv mot Durov *ikke*

¹³¹ Europakommisjonen 2024d, [Commission opens non-compliance investigations against Alphabet, Apple and Meta under the Digital Markets Act](#).

¹³² Europakommisjonen 2024e [Commission starts first proceedings to specify Apple's interoperability obligations under the Digital Markets Act](#)Hentet

¹³³ *Digital Services Act*, bla. fortalepunkt 2, 9, 69, 82 til 84, 91 og 103 til 108 og artikler 34(1)(c), artikkel 36 og artikkel 48.

¹³⁴ *AI Act*, bla. fortalepunkt 28, 61 og 62, 76 til 78, 110, 120, 130, artikkel 15, samt Annex III, nr. 2 og nr. 8.

¹³⁵ Se pressemelding fra påtalemyndighetene 26. august, tilgjengelig her: [Communiqué de presse](#)

¹³⁶ Intelligence Online 2024, [Emmanuel Macron, Pavel Durov and the DGSE: The secret story of France's failed attempt to turn Telegram founder](#)

primært som håndhevelse av DSA, men som pressmiddel for å få Telegram til å innrette seg etter nasjonale sikkerhetsbehov til franske myndigheter.

EU-FORORDNINGER I NORGE

I Norge skjer regulering av teknologi-gigantene særlig gjennom implementering av EUs forordninger. Ytringsfrihetskommisjonen støttet grunnprinsippene i DSA, og anbefalte også en vurdering av om regelverket bør styrkes ved implementeringen i Norge.¹³⁷ Det kan ha mye for seg. Her må det riktignok også hensyntas at DSA og DMA er ment å være *fullharmoniserende* innenfor sine grenser, og det kan sette begrensninger for Norges handlingsrom til egenregulering.

For Norges del er det i tillegg et poeng å skille mellom *regulering* av plattformers virksomhet, for eksempel gjennom DSA og DMA, og *forbud* eller inngrep som er jevngodt med det. På grunn av det særnorske vernet mot forhåndssensur som behandles nedenfor, må det også skilles mellom inngrep som håndheves i tid *før* ytringer, og inngrep som håndheves *etterpå*. Man kan si at et forbud mot virksomhet som er vernet av ytringsfriheten nærmest alltid er forhåndssensur. Forbud mot selve virksomheten innebærer at ytringer stoppes.

Spørsmål knyttet til det særnorske vernet mot forhåndssensur gjør seg også gjeldende for implementeringen av selskapenes *egenmoderering* i DSA. Her kan det tenkes at den norske Grunnloven setter opp en større positiv plikt for statens myndigheter til å sikre infrastruktur for en åpen debatt – inkludert en plikt til å i visse tilfeller forhindre at *private aktører* driver med forhåndssensur – enn det ytringsfriheten i EU-retten eller i EMK krever. Dette bør vurderes nærmere når EUs regelverk skal implementeres i Norge og man vurderer hvilke plikter og muligheter plattformene skal ha når de modererer ytringer, særlig i lys av at de utgjør sentral offentlig infrastruktur for ytringsfrihet.

Et trekk ved Norges tilknytning til EU som er sikkerhetsmessig gunstig handler om datalokalisering og at en del selskaper ønsker å lagre persondata (og annen data) i Norge. Selskapene må oppfylle kravene etter GDPR når de opererer i Europa og kan derfor trenge et europeisk sted å lagre personopplysninger. Under GDPR regnes Norge som en del av det europeiske markedet slik at opplysninger kan fritt lagres her uten at de regnes for å ha blitt overført til en tredjestat. I praksis betyr dette at en rekke opplysninger som SoMe-selskaper samler inn, både om nordmenn og andre europeere, antakeligvis vil lagres i Norge fordi forholdene her er gunstige for datalagring. At slike installasjoner og personopplysninger befinner seg *i Norge* betyr at infrastrukturen er underlagt norsk lov og at Norge besørger sikkerheten av og tilgangen til disse opplysningene for å

¹³⁷ NOU 2022:9, En åpen og opplyst offentlig samtale, avsn. 8.8.

forhindre utilbørlig tilgang og bruk. At Norge er en tilbyder av *infrastruktur* gir oss et visst handlingsrom for sikkerhetsregulering og ivaretagelse av personopplysninger på tross av at Norge ellers er et land som ikke har verken hjemmehørende sosiale medier eller en stor og viktig brukerbase.

EU SOM UTENRIKSPOLITISK AKTØR

Som nevnt, handler EU *typisk* i form av markedsreguleringsverktøy mens sikkerhets- og utenrikspolitikk overlates til medlemsstatene. Men enkelte unntak finnes. I saker der det er konsensus blant EUs medlemsstater, åpner artikkel 29 TEU for at Rådet kan fatte avgjørelser i utenrikspolitisk sammenheng som medlemsstatene plikter å følge opp, for eksempel gjennom sanksjoner. Etter Russlands fullskala invasjon av Ukraina i 2022 ble denne muligheten brukt til å forby de to russiske statskontrollerte nyhetskanalene *Russia Today* og *Sputnik* fra å kringkaste i EUs medlemsland.¹³⁸

Russia Today France (RT France) gikk til søksmål mot vedtaket, men det ble opprettholdt av EUs Underrett.¹³⁹ RT France anførte at forbudet krenket retten til yttringsfrihet i EU Paktens artikkel 11 og EMK artikkel 10, samt retten til å drive næringsvirksomhet i EU Paktens artikkel 16.¹⁴⁰ Underretten var ikke enig, den pekte på at forbudet var tilstrekkelig begrunnet (nødvendig) i lys av RT France sin rettfærdiggjøring av Russlands folkerettsstridige invasjonskrig i Ukraina. Forbudet var dessuten verken absolutt eller permanent (uproporsjonalt). Underretten konkluderte derfor med at forbudet verken krenket yttringsfriheten¹⁴¹ eller retten til å drive næringsvirksomhet.¹⁴²

Oftere vil det være medlemsstatene som igangsetter denne typen aktivitet, og i slike saker har EU vist relativt stor forståelse, og EU- og EØS-rettens friheter og rettigheter har ikke blitt ansett for å stå i veien for det. Særlig Litauen har iverksatt flere sanksjoner og midlertidige forbud mot flere russiske TV-kanaler som har den russiske minoriteten i landet som målgruppe. Litauen har sett det som en sikkerhetsutfordring fordi kanalene har hatt lovstridig innhold som truer den konstitusjonelle orden, sår splid og sprer hat på grunnlag av nasjonalitet. I saken *Baltic Media Alliance* konkluderte EU-domstolen med at EU-retten ikke sto i veien for at Litauen sterkt begrenset en russiskstyrt TV-kanal, *NTV Mir Lithuania* på grunnlag innhold som nevnt.¹⁴³ Kommisjonen har også i flere

¹³⁸ Rådsvedtak (CFSP) 2022/351 *concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine*.

¹³⁹ *RT France v Council*, T-125/22, EU:T:2022:483. Saken ble anket men frafalt, se C-620/22 P, EU:C:2023:615.

¹⁴⁰ EMK også er en del av EU-retten, jf. artikkel 6(3) TEU.

¹⁴¹ *RT France v Council*, T-125/22, EU:T:2022:483, avsn. 116–215.

¹⁴² *RT France v Council*, T-125/22, EU:T:2022:483, avsn. 216–231.

¹⁴³ *Baltic Media Alliance*, C-622/17, EU:C:2019:566.

saker godkjent at Litauen fullt ut suspenderer russiske TV-kanaler med lignende begrunnelser, og har i den sammenheng pekt på at diskrimineringsforbudet og ytringsfriheten må avveies mot hverandre i saker der TV-kanaler fremmer særskilt hatefulle ytringer.¹⁴⁴

Det fins så langt ingen slike sanksjoner på EU-nivå mot SoMe-selskap, men forbudet mot RT og Sputnik viser at det ikke er utenkelig med slike løsninger i alvorlige situasjoner der enigheten på EU-nivå er stor. Antakeligvis vil det kreves mer for et slikt forbud på EU-nivå enn de sikkerhetsinteresser og begrunnelser som ligger til grunn for det amerikanske TikTok-forbudet. Det er også svært tvilsomt om slike forbud legitimt vil kunne begrunnes utelukkende i bekymringer for desinformasjon eller propaganda.¹⁴⁵ Dessuten vil det være vanskelig å begrunne et forbud som er mer totalt og permanent enn forbudene mot RT og Sputnik, fordi EU-retten ikke aksepterer inngrep i *kjernen* av rettigheter (altså slik at en rettighet helt utslettes). Sanksjonene mot RT og Sputnik ble dessuten møtt med kritikk og bekymring fra flere medieorganisasjoner, som viser at slike tiltak er kontroversielle.¹⁴⁶

EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETER

I Europa setter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10 menneskerettslige skranke for myndighetenes adgang til å gripe inn i borgernes ytringsfrihet, samtidig som EMK pålegger myndighetene en viss plikt til å verne ytringsfriheten fra inngrep fra andre, samt å sikre borgernes ytringsfrihetsinfrastruktur. Ytringsfriheten omfatter både retten til selv å ytre seg («meddelelsesfriheten») og retten til å motta ytringer («informasjonsfriheten»). Ved spørsmål om inngrep i ytringsfriheten kan brukernes rett til å skaffe seg informasjon, og ytre seg, være minst like tungtveiende som plattformenes egen ytringsfrihet.

Vernet av ytringsfrihet etter EMK er teknologinøytralt og gjelder også for sosiale medier. Ytringsfriheten vil beskytte mot forbud mot publisering.¹⁴⁷ Vernet beskytter også mot reguleringer av innholdet i det som publiseres, som

¹⁴⁴ Se bla. Kommissjonsvedtak 7. mai 2021, C(2021) 3162 final, særlig avsn. 14.

¹⁴⁵ Propaganda anses også i utgangspunktet som beskyttede ytringer der inngrep må begrenses til det nødvendige og forholdsmessige. Se bla. *Kiselev v Council*, T-262/15, T:2017:392 der lederen for den russiske statskanalen hadde blitt sanksjonert. Han anførte at propaganda var beskyttede ytringer, se avsnitt 99. Domstolen virker å ha lagt det til grunn fordi de gjorde en vanlig drøftelse av hvorvidt inngrepet kunne rettferdiggjøres. Sml. også *Gusachenka v Council*, T-579/21, EU:T:2023:285.

¹⁴⁶ European Journalists Federation 2022, [Fighting disinformation with censorship is a mistake](#), International Press Institute 2022, [Statement on banning RT and Sputnik](#)

¹⁴⁷ EMDs sak *Cumhuriyet Vakfı m.fl. v. Tyrkia* (28255/07).

regulering av reklame, samt sanksjoner mot forskjellige typer ytringer. Vernet omfatter i utgangspunktet ytringer som etter alt å dømme er uriktige.¹⁴⁸ Ytringsfriheten verner også mot at en virksomhet som består i å formidle ytringer nektes tillatelse til slik drift, eller blir nektet tilgang til nettverk som er en teknisk nødvendighet, for eksempel tilgang på radiofrekvenser.¹⁴⁹

Forbud mot eller regulering av sosiale medie-plattformer vil lett anses for å være inngrep i ytringsfriheten. Det betyr at vilkårene for å gjøre slike inngrep må være oppfylt for at reguleringen skal være i tråd med ytringsfriheten.

Inngrepene må for det første være hjemlet i lov. For det annet må inngrepene være begrunnet i akseptable formål. Beskyttelse av nasjonal sikkerhet eller å etablere bolverk mot misinformasjon, desinformasjon eller krenkelser av andre vil typisk være akseptable formål. Det kan derimot være tvilsomt om handelspolitiske formål er akseptable etter disse bestemmelsene. De relevante formålene som EMK artikkel 10 angir er særlig «nasjonal sikkerhet eller offentlig trygghet», å «forebygge uorden eller kriminalitet» samt å beskytte «moral» og «andres rettigheter og friheter».

Dersom reguleringen forfølger akseptable formål, kreves det i tillegg at inngrepet er forholdsmessig. Det betyr at grunnene for reguleringen må være så tungtveiende at det rettferdiggjør reguleringen. EMK bruker uttrykket at inngrepet må være «nødvendig i et demokratisk samfunn». Det legges til grunn at det skal svært sterke grunner til for å gripe inn i ytringsfriheten. EMD har gjentatte ganger uttalt at ytringsfriheten er en bærebjelke i samfunnet, som ikke bare verner ytringer som mottas positivt. Den verner også ytringer som «offend, shock or disturb».¹⁵⁰ Samtidig har statene et visst skjønn ved vurderingen. Om et forbud eller en regulering vil passere en slik forholdsmessighetstest vil avhenge av hva reguleringen går ut på og hvordan den begrunnes.

Forbud eller andre reguleringer av SoME som er godt begrunnet i nasjonal sikkerhet vil trolig i liten grad komme på kant med ytringsfrihetsvernet i EMK. EMD har tidligere akseptert at hensynet til pluralisme kunne tilsa at dominerende TV-kanaler ble pålagt visse plikter om sendingers innhold, og at lisensen kunne trekkes tilbake hvis reglene ikke ble fulgt. I en slik situasjon med få aktører kunne ikke ytringsfrihetens formål nås gjennom frihet alene, reguleringer måtte også til. Kanalen NIL var en av to TV-kanaler i Moldova. I 2012 ble lisensen trukket etter at kanalen over tid hadde nektet å slippe til visse politiske partier, og ellers omtalt dem som Hitler, kriminelle og forrædere. I saken var det

¹⁴⁸ EMDs sak *Hertel v. Sveits* (59/1997/843/1049).

¹⁴⁹ EMDs sak *Centro Europa 7 S.r.l. og Di Stefano v. Italia* (38433/09).

¹⁵⁰ For eksempel EMDs sak *Sunday Times v. Storbritannia* (13166/87), avsn. 50.

argumentert med at innholdet antok slike former at både hensynet til andres rettigheter og nasjonal sikkerhet rettfærdiggjorde inngrepet. Staten hevdet at sendingene inneholdt så mye misinformasjon og oppfordring til vold og proteser at det kunne få følger for hele samfunnet.¹⁵¹ EMD uttrykte tvil om den nasjonale sikkerhet faktisk sto i fare, men la uansett vekt på de samlede virkningene og kom til at ytringsfriheten ikke var krenket gjennom forbudet.¹⁵²

Domstolen har hittil behandlet nasjonale blokkeringer av nettsted, og ikke forbud mot plattformer i seg selv. I slike saker har EMD uttalt at *det skal mer til for å blokkere tilgang generelt*, enn for å reagere mot enkeltstående ytringer. Domstolen legger til grunn at internett er blitt den viktigste kanalen for individenes utøvelse av ytringsfrihet. Det er her man finner de essensielle verktøyene for deltakelse og diskusjon av temaer som har offentlig interesse.¹⁵³ EMD har karakterisert slik blokkering som et «ekstremt» tiltak, særlig fordi det ikke skiller mellom lovlig og ulovlig innhold på nettstedet. Det forhold at et nettsted inneholder ulovlige ytringer er ikke en tilstrekkelig grunn til å blokkere tilgang også til de lovlige ytringene der. En blokkering rammer også fremtidige ytringer, og kan sees som en forhåndskontroll («prior restraint»). Slik forhåndskontroll er ikke nødvendigvis i strid med konvensjonen, men forutsetter at det nasjonale regelverket sikrer særlig streng kontroll med slike restriksjoner.¹⁵⁴

Europarådet har nylig utarbeidet en europeisk rammekonvensjon for KI. Særlig bestemmelsen i artikkel 5 er relevant for sosiale medier, fordi den har til hensikt å ivareta «the integrity of democratic processes and respect for the rule of law», og viser en økt bevissthet og bekymring for KI som et påvirknings- og desinformasjonsverktøy. Konvensjonen selv gjelder primært bruk av KI på vegne av staten,¹⁵⁵ og statene kan unnta bruk i nasjonalt sikkerhetsøyemed fra konvensjonen.¹⁵⁶

NORSKE LOVRAMMER

Myndighetene i Norge kan som utgangspunkt forby eller regulere virksomheter hvis det er flertall for det på Stortinget. Vi har lang tradisjon for

¹⁵¹ EMDs sak *NIT S.r.l. v. Moldova* (28470/12), avsn. 135.

¹⁵² EMDs sak *NIT S.r.l. v. Moldova* (28470/12), avsn. 215.

¹⁵³ EMDs sak *OOO Flavus m.fl. v. Russland* (12468/15), avsn. 28.

¹⁵⁴ EMDs sak *OOO Flavus m.fl. v. Russland* (12468/15), avsn. 36-38, *Ahmet Yildirim v. Tyrkia* (3111/10), avsn. 64 og *Kablis v. Russland* (48310/16).

¹⁵⁵ Se artikkel 3(1)(a), men artikkel 3(1)(b) legger likevel opp noen plikter til regulering av private aktører.

¹⁵⁶ Artikkel 3(2).

næringsregulering, for eksempel ved lovgivning som forbyr typer av virksomhet uten konsesjon. Slike lover må likevel holde seg innenfor de begrensningene som følger av regler av høyere rang. Det betyr at Grunnloven setter grenser. Det samme gjør lover som sier at de skal ha forrang over annen lovgivning, som menneskerettsloven og EØS-loven.¹⁵⁷

Ytringsfriheten i Norge er vernet i Grunnloven § 100, som i stor grad er regulert over samme lest som menneskerettighetene i EMK. Et vesentlig unntak er at Grunnloven inneholder et strengere forbud mot forhåndssensur, som kan sette begrensninger for enkelte tiltak mot sosiale medier-plattformer som TikTok, også dersom begrunnelsen er nasjonal sikkerhet.

GRUNNLOVENS GRENSER

Grunnloven § 100 inneholder en regulering av forhåndssensur, som går lenger enn det som følger av EMK og SP. I § 100 fjerde ledd står det at:

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

Spørsmålet er om Grunnloven § 100 om ytringsfrihet tillater forbud eller sterke reguleringer av plattformer, og hva som i så fall kreves av begrunnelse.

Tradisjonell forhåndssensur går ut på at for eksempel bøker eller aviser må leses gjennom av noen før de utgis, og at ytringer helt eller delvis kan forbys. Slik vi kjenner det fra autoritære stater og den katolske kirkes «Index» over forbudte bøker. I Danmark-Norge fikk vi i 1596 en forordning om at bokhandlere som omgikk sensuren skulle miste hele sin eiendom, samt to fingre. Grunnloven forbyr slik klassisk sensur.

Grunnloven forbyr også langt mer. Den er ment å forhindre alle «forebyggende forholdsregler». Dette omfatter i prinsippet alle tiltak som regulerer eller vanskeliggjør ytringer, slik som konsesjonsordninger, aldersgrenser eller forbud mot hele eller deler av en virksomhet som går ut på å skape eller formidle ytringer, og er ikke begrenset til bare direkte forbud. Det avgjørende er

¹⁵⁷ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett , § 3; Lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), § 2.

tidspunktet for når tiltaket håndheves. Dersom man stanser eller hindrer ytringer før de er fremsatt, er det i utgangspunktet forhåndssensur i Grunnlovens forstand.¹⁵⁸

Generelle krav til ytringer som først håndheves etterpå er derimot ikke forhåndssensur. Det er derfor adgang til å forby for eksempel skadelig reklame eller slikt som trusler eller hatefulle ytringer, hvis det gjøres med hjemmel i lov og er nødvendig og forholdsmessig. Bryter man slike regler kan man straffes, men straffen kommer etterpå. Borgerne gis frihet under ansvar.

Forbudet mot forhåndssensur er etter sin ordlyd absolutt, bortsett fra det som omfattes av de to unntakene om å beskytte barn og unge og sensur i anstalter. Bestemmelsen åpner ikke for noe inngrep som omfattes av forbudet *selv om* det vedtas et lovgrunnlag og anses nødvendig og forholdsmessig. Det er altså en vesentlig forskjell på det alminnelige og relative vernet av ytringsfriheten etter EMK, og det absolutte forbudet mot forhåndssensur, som står svært sterkt i Norge. Forbudet er både omfattende og ufravikelig.

Spørsmålet er *hvor* omfattende forbudet er. Bestemmelsen selv er strengt formulert, bortsett fra de to nevnte unntakene. Forarbeidene til bestemmelsen viser også at forbudet er ment å praktiseres strengt. Samtidig åpner forarbeidene for at enkelte tiltak er akseptable, selv om de synes å falle inn under den strenge ordlyden. Eksempelvis står det i forarbeidene at det må være akseptabelt å kreve tillatelse til demonstrasjoner, å inndra radioutstyr som er brukt til straffbare handlinger, samt at det til en viss grad åpnes for midlertidige forføyninger. Åpner bestemmelsen for kontroll av sosiale medier eller begrensninger av hvilke plattformer som tillates?

Bestemmelsen åpner altså eksplisitt for forebyggende tiltak for å beskytte barn og unge mot skadelige påvirkning fra levende bilder. Dette må også gjelde inngrep mot slike ytringer på sosiale medier. Ytringsfrihetskommisjonen av 1999 skrev at lovteksten var så «fleksibelt formulert» at forskjellige tekniske virkemidler kunne tenkes benyttet, og at «[a]ldersgrenser og filtre vil være inngrep i barns informasjonsfrihet, men for umyndige mennesker er slike inngrep lite betenkelig, sett hen til begrunnelsen for inngrepet».¹⁵⁹ Utgangspunktet er med andre ord at inngrep begrunnet i hensynet til barn, ikke nødvendigvis vil støte an mot forbudet mot forhåndssensur.

Bestemmelsen ble utformet slik ved grunnlovsreformen i 2004. Ifølge forarbeidene skulle forbudet mot «andre forebyggende forholdsregler» innebære et

¹⁵⁸ Innst.S.nr.270 (2003-2004) avsn. 5.

¹⁵⁹ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 177.

hinder mot senere regler «mot fri etablering av kanaler ut i det offentlige rom».¹⁶⁰ Forbudet var ment å omfatte både hindre mot enkeltstående ytringer og etablering av kanaler eller plattformer for ytringer.¹⁶¹ I forarbeidene nevnes særlig «tekniske forhold» som grunnlag for å begrense slike kanaler, særlig hvor det er knapphet på offentlige goder, slik som tilgjengelige radiofrekvenser. Ut over dette synes forarbeidene å avvise at innholdet i det som formidles kan forsvare forhåndssensur. Ifølge disse forarbeidene skal det ikke kunne kreves konsesjon med sikte på en viss innholdskontroll, for medier «som ikke benytter naturgitte knapphetsgoder». Det som uttrykkes her, er annerledes og strengere enn det som EMD uttaler i tilknytning til blokkering av tilgang til internett og det som EU-domstolen la til grunn i saken om Russia Today France. I motsetning til øvrige land i Europa forbød Norge heller ikke de russiske kanalene. Dette ble nettopp begrunnet med at Grunnloven gir et sterkere vern mot forhåndssensur enn EMK og EUs charter.¹⁶²

HVOR LANGT REKKER FORHÅNDSSENSUR FORBUDET I GRUNNLOVEN?

Grunnlovsbestemmelsen var basert på forslagene fra Ytringsfrihetskommisjonen av 1999. Ytringsfrihetens begrunnelser ble da tolket som argumenter som tilsa fravær av reguleringer. I dag ser mange annerledes på dette, ikke minst på grunn av den makten plattformsselskapene har fått på Internett. Ytringsfrihetskommisjonen av 2022 anbefaler derfor istedet at staten tar *aktive grep* for å sikre ytringsfriheten i en ny digital offentlighet.¹⁶³ Ved temaet forhåndssensur er det imidlertid den forrige kommisjonens syn som er reflektert i Grunnloven. Under stortingsbehandlingen i 2004 var det oppstilt flere alternativer til lovtekst. Det som ble vedtatt ligger nært opp til kommisjonens forslag.¹⁶⁴

Bestemmelsen ble drøftet av Høyesterett i en sak om et TV-program kunne stanses ved midlertidig forføyning, hvor en medvirkende i programmet var politi-informant i NOKAS-saken.¹⁶⁵ Midlertidig forføyning er en egen rettsprosess hvor man kan få raske avgjørelser i saker som haster mye. Informanten hevdet at han kunne bli utsatt for voldelige represalier hvis programmet ble sendt. Tingretten hadde lagt til grunn at det forelå en «overhengende livsfare». Høyesterett kom likevel til at det ikke var adgang til slik forføyning. Personen hadde mulighet til beskyttelse av politiet, og en forutsetning måtte være at skaden ikke kunne unngås på annen måte, og ikke repareres etterpå. Senere har krav om

¹⁶⁰ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 246.

¹⁶¹ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 166 flg.

¹⁶² [Skriftlig spørsmål i Stortinget fra Solberg til Støre den 27.04.22, besvart 04.05.22.](#)

¹⁶³ NOU 2022:9, En åpen og opplyst offentlig samtale, avsn. 3.5.3.

¹⁶⁴ Innst.S.nr 270 (2003-2004), innstilling fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen, avsn. 5.6.1 og St.meld.nr 26 (2003-2004).

¹⁶⁵ HR-2007-506-A.

slike forbud mot ytringer blitt avvist av domstolene. Det sentrale for Høyesterett var Grunnlovens forbud og forarbeidene.

Høyesterett kom riktignok til at slike midlertidige forføyninger ikke var helt utelukket i absolutt alle tilfeller, til tross for at «[t]att på ordet forbyr bestemmelsen alle forhåndsinngrep». Høyesterett pekte på at midlertidige forføyninger var et grensetilfelle som det ikke har vært tradisjon å behandle som sensur, og viste til forarbeidene hvor dette var skrevet.¹⁶⁶

Slik kan man også resonnerer for andre tiltak som kan sies å innebære en form for forhåndssensur, men som vi likevel aksepterer. Som nevnt åpnes det blant annet for kontroll av demonstrasjoner. Men forarbeidene åpner ikke for forhåndssensur basert på vurderinger av at en plattform for kan brukes til skadelige eller nedbrytende ytringer.

Man kan spørre om disse avgrensningene reelt forutsetter en adgang til interesseavveining, selv om det ikke er direkte uttalt. Forarbeidene drøfter slike type-tilfeller ved å vise til eksempler. Departementet bemerket i stortingsmeldingen om § 100, fra 2000, at forbudet ikke fremsto like absolutt som ordlyden, og at det kunne innebære en mulighet for en interesseavveining «til en viss grad», men at Ytringsfrihetskommisjonen ikke hadde angitt hvilke interesser som i så fall var relevante.¹⁶⁷ I innstillingen til Stortinget ble det skrevet at det er «uklart» om forarbeidene innebærer at det generelle forbudet åpner for unntak i visse tilfeller, men at det i så fall er en streng vurdering hvor kontroll bare kan være aktuelt hvis etterfølgende ansvar ikke gir tilstrekkelig vern.¹⁶⁸

En rød tråd i de typetilfellene som ifølge forarbeidene faller utenfor forbudet, er *begrunnelsene* for inngrepet. Konesjonskrav begrunnet med knapphet på radiokonesjoner er ifølge Ytringsfrihetskommisjonen primært en fordeling av knapphetsgoder og ikke sensur – så lenge man ikke vurderer innhold.¹⁶⁹ Slik kan forholdet også være ved andre begrensninger som har virkning for ytringer, som åpningstider ved et bibliotek eller krav til arbeidsforhold for de som arbeider i medier. Tilsvarende i oppsigelsessaker som dels er begrunnet i arbeidstakers vernede ytringer, og dels i andre handlinger: Den europeiske menneskerettsdomstol vurderer da om den reelle begrunnelsen er «essentially related to» ytringsfrihet.¹⁷⁰

¹⁶⁶ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 173.

¹⁶⁷ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 179.

¹⁶⁸ Innst.S.nr 270 (2003-2004), innstilling fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen, avsn. 5.

¹⁶⁹ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», side 172.9

¹⁷⁰ EMDs sak *Baka v. Ungarn* (20261/12) avsn. 141.

Det er mulig at forbudet mot forhåndssensur snarere bør avgrenses av slike vurderinger av hva som kan sies å ha med ytringsfrihet å gjøre og deretter praktiseres etter sin ordlyd, fremfor at man innfører en ikke uttalt avveiningsmodell. I litteraturen er Ytringsfrihetskommisjonens bemerkning om forbud mot demonstrasjoner i ekstreme tilfeller også oppfattet slik at det bare er konstitusjonell nødrett som kan begrunne unntak.¹⁷¹

INNGREP BEGRUNNET I NASJONAL SIKKERHET OG FORHÅNDSSENSUR

Hensyn til nasjonal sikkerhet kan begrunne inngrep i den alminnelige ytringsfriheten, både etter EMK og Grunnloven § 100, dersom grunnene er gode nok. Det går også frem av forarbeidene.¹⁷² Men disse uttalelsene er myntet på etterfølgende inngrep i form av for eksempel straff. Så vidt vi kan se er det ikke noen direkte omtale av at slike hensyn kan begrunne forhåndssensur basert på ytringers innhold. Under stortingsdebatten ble irreversible skader på rikets sikkerhet nevnt, men da i tilknytning til midlertidige forføyninger.¹⁷³

Forarbeidene drøfter i første rekke kontroll eller forbud rettet mot den som fremsetter eller formidler ytringer. Også «former for» kontroll på *mottakersiden* kan imidlertid omfattes, slik som regulering av eller forbud mot mottakerutstyr. Ytringsfrihetskommisjonen av 1999 pekte på det, men skrev også at den «i hovedsak» behandlet inngrep i den klassiske ytringsfriheten og ikke informasjonsfriheten.¹⁷⁴ Innfallsvinkelen reiser noen uavklarte spørsmål. De fleste spørsmål om regulering eller forbud mot sosiale medier kan sees som inngrep i begge aspekter av ytringsfriheten. Men det kan altså tenkes inngrep i informasjonsfriheten som faller utenfor forbudet. Selv uten rettskildemessig belegg vil vi anta at offentlig ansatte personer i stillinger som krever sikkerhetsklarering kan pålegges å ikke bruke visse sosiale medier, hvis det er begrunnet i sikkerhetshensyn og ikke ytringers innhold. Mer tvilsomt kan det være om noen kan fradømmes retten til å bruke sosiale medier, som et forebyggende tiltak mot gjentatte ytringer. Det siste har Høyesterett tillatt, men uten at spørsmålet om Grunnlovens forbud ble drøftet.¹⁷⁵

I norsk lovgivning er det Sikkerhetsloven som gir hjemmel for inngrep begrunnet i nasjonal sikkerhet. Sikkerhetsloven skal bidra til å trygge nasjonale sikkerhetsinteresser gjennom tiltak som forebyggende virksomhet, tilsyn og

¹⁷¹ Ola Tellesbø, Forbudet mot sensur – grunnlovens § 100 fjerde ledd, i Jussens Venner JV-2008-312.

¹⁷² NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», avsn. 63. og St.meld. nr. 26 avsn. 4.10.

¹⁷³ Stortingets forhandlinger (2003-2004) s. 3586.

¹⁷⁴ NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finne sted», avsn. 7.2.

¹⁷⁵ HR-2024-986-A.

eierskapskontroll.¹⁷⁶ Etter § 2-5 kan regjeringen vedta å stanse planlagt eller pågående «aktivitet» hvis den utgjør en tilstrekkelig risiko. Både «nasjonale sikkerhetsinteresser» og «aktivitet» er vide begreper.

Det er også på det rene at aktiviteter på Internett kan ha skadepotensiale. For eksempel skrives dette i forarbeidene til loven:

Det digitale rom og internett spiller en viktig rolle som kamparena i moderne konflikter og kriger. Strategisk kommunikasjon, eller stratkom, er en sentral faktor for å vinne i konflikter. Kommunikasjonen av strategiske narrativer kan være avgjørende for utfallet av en konflikt og fører derfor til en kamp mellom stater, organisasjoner, og i økende grad også enkeltindivider, om å definere eller etablere «sannheter» om konflikten. Strategiske narrativer kan spres gjennom sosiale medier, som for eksempel Facebook, Twitter, Instagram, blogger og YouTube.¹⁷⁷

«Aktivitet» er etter forarbeidene nærmest altomfattende. Spørsmålet om å stanse kanaler for ytringer er likevel ikke nærmere omtalt. Også denne loven må holde seg innfor Grunnlovens grenser. Lovgivers syn kan ha betydning for avveininger etter Grunnloven, men forholdet til bestemmelsen om forhåndssensur er ikke drøftet. Forarbeidene behandler forholdet til menneskerettigheter, men nøyer seg med å drøfte rettigheter som det kan gjøres inngrep i etter en forholdsmessighetsvurdering, slik som eiendomsretten, retten til privatliv og alminnelig ytringsfrihet.¹⁷⁸ Forbudet mot forhåndssensur har ikke en slik åpning. Heller ikke denne loven gir altså noe klart grunnlag for å forby sosiale medier.

FORBUDET MOT FORHÅNDSSENSUR OG PRIVATE AKTØRER

Grunnloven legger begrensninger på myndigheters regulering av private aktørers ytringsfrihet, men den kan også begrense hva private aktører kan gjøre. Det er ikke noe konstitusjonelt i veien for slik «horisontal» anvendelse av Grunnloven i saker mellom private. Forarbeidene til § 100 viser at bestemmelsen ikke bare var ment å hindre myndigheters inngrep i ytringsfriheten. Den skulle også skulle forby «privates inngrep», «for eksempel» arbeidsgivers innskrenkning av ytringsfriheten overfor sine arbeidstakere.¹⁷⁹ Vi sier at private da er «pliktsubjekt». Det samme er lagt til grunn i praksis, gjennom Sivilombudets vurdering av at en arbeidsgivers krav om å forhåndskontrollere ytringer vil være i

¹⁷⁶ Lov om nasjonal sikkerhet, LOV-2018-06-01-24.

¹⁷⁷ NOU 2016:19 Samhandling for sikkerhet, s. 78.

¹⁷⁸ NOU 2016:19 Samhandling for sikkerhet, avsn. 53 og Prop. 153 L (2016-2017) s. 21.

¹⁷⁹ St.meld. nr 26 (2003-2004) s. 14.

strid med forbudet mot forhåndssensur.¹⁸⁰ Det er uklart hva dette kan bety for eksempelvis plattformsselskapers utestengelse av brukere, eller eventuell forhåndsmoderering og -kontroll. På den ene siden har ingen krav på å komme til orde på andres plattformer, for eksempel ved innlegg i en avis. På den annen side kan det tenkes at en plattform får en slik betydning for ytringsfriheten, at det skaper like sterke forventninger til å få ytre seg som i et arbeidsforhold. Slike spørsmål ble ikke omtalt ved grunnlovsreformen og må regnes som uløste.

Mye taler altså for at Grunnloven i nokså stor grad begrenser adgangen til å forby kanaler for sosiale medier, når det gjelder annet enn å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning eller regulere korrespondanse i anstalter. Det er ganske klart en mer snever adgang til det enn etter europeisk rett ellers. De rettslige kildene er likevel så knappe at det er vanskelig å si noe sikkert om hvor grensen går. Offentlige myndigheter har trolig en snevrere adgang til forhåndskontroll enn plattformsselskapene selv. Forbudet rammer offentlige *pålegg* om kontroll.¹⁸¹ Fra et sikkerhetsperspektiv kan det være paradoksalt. Det kan hevdes at dagens sikkerhetssituasjon er en annen enn i 2014, og at det må være større adgang til å gjøre inngrep enn det man tenkte på da. Siden Grunnlovens grenser skal være varige, har et slikt synspunkt begrenset vekt.

Forarbeidene inneholder ikke noen egen drøftelse av hvilken betydning, om noen, den grunnleggende verdien av sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse har ved forhåndssensur.

Sosiale medier eksisterte ikke da § 100 ble vedtatt, og er ikke nevnt i forarbeidene. Men bestemmelsen er ment å omfatte alle ytringer og være teknologinøytral. På denne tiden var det også kjent at nye medieformer ville vokse frem, blant hadde konvergensutvalget avgitt sin rapport i 1999.¹⁸² Sosiale medier kan dessuten sies å ha likehetstrekk med formidling av levende bilder, og etablering av kanaler i det offentlige rom, hvor forbudet beskrives som temmelig absolutt, bortsett fra beskyttelse av barn og begrensing på grunn av knappe naturressurser (radiofrekvenser). Samlet sett må det sies at Grunnlovens forbud mot forhåndssensur er et svært viktig tema ved spørsmål om forbud mot sosiale medier, som nok bør utredes ytterligere.

¹⁸⁰ Sivilombudets sak 2021/742, avsn. 4.

¹⁸¹ St.meld. nr 42 (1999-2000) avsn. 5.9.7.

¹⁸² NOU 1999: 26, Konvergens – sammensmelting av tele-, data-, og mediesektorene.

Dersom nasjonal sikkerhet står på spill i en krisesituasjon vil Norge ha et større handlingsrom under sine internasjonale forpliktelser enn ellers. Både EMK og SP¹⁸³ inneholder bestemmelser som tillater å fravike en del rettigheter i krise- og nødsituasjoner så langt det er nødvendig.¹⁸⁴ EMK har akseptert en rekke situasjoner som krisesituasjoner, herunder for eksempel langvarig fare for terror.¹⁸⁵ Medlemsstatene overlates en skjønnsmargin både for å vurdere situasjonen og hva som er nødvendig,¹⁸⁶ men EMD har slått ned på tilfeller der fravikelse klart misbrukes for å slå ned på ytringsfriheten.¹⁸⁷ EØS-avtalen og dens rettigheter og friheter inneholder et enda videre unntak der avtalen ikke står i veien for å treffe tiltak som er «nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med [Norges] vesentlige sikkerhetsinteresser» og mer generelt ikke vil stå i veien for tiltak som Norge anser som «vesentlige for sin sikkerhet» i tilfeller av indre eller ekstern uro.¹⁸⁸

Også i slike situasjoner vil imidlertid Grunnloven sette skranker. Vi har beskrevet hvordan det er adgang til å gjøre inngrep i den alminnelige ytringsfriheten hvis det gjøres forholdsmessig og med hjemmel i lov, mens det ikke er en tilsvarende adgang til inngrep i forbudet mot forhåndssensur.

Grunnloven inneholder ikke en generell bestemmelse om adgang til å fravike menneskerettighetene gjennom *derogasjon*, for eksempel i krig eller krise. Det har blitt foreslått innført flere ganger, men har ikke oppnådd tilstrekkelig flertall. I skrivende stund ligger det et nytt forslag inne til vurdering.¹⁸⁹ I fravær av en slik bestemmelse er det vanskeligere å si i hvilken grad sikkerhetshensyn tillater fravikelse av grunnlovens rettigheter, fordi det i så fall må bygge på ulovfestet *konstitusjonell nødrett*. Det var slik nødrett som var grunnlaget for den såkalte «Elverumsfullmakten» i 1940. Beredskapslovgivningen er basert på tilsvarende grunnlag. På grunn av den store usikkerheten om grensene og mulighetene dette gir, samt misbruksfaren ved slike ulovfestede fravikelser av

¹⁸³ FN-konvensjonen for sivile og politiske rettigheter

¹⁸⁴ EMK artikkel 15 og SP artikkel 4.

¹⁸⁵ *A m.fl. v. Storbritannia* [GC] (3455/05), avsn. 18 (terrorfare i Storbritannia etter 9/11); *Domenjoud v. Frankrike* (34749/16), avsn. 150 (terrorfare i Frankrike etter 2015-angrepene).

¹⁸⁶ *A m.fl. v. Storbritannia* [GC] (3455/05), avsn. 180–181; *Yüksel Yalçınkaya v. Türkiye* [GC] (15669/20), avsn. 348.

¹⁸⁷ *I Dareskizb Ltd. v. Armenia* (61737/08), avsn. 60–63 aksepterte ikke EMD at omfattende protester mot regjeringen kunne utgjøre en krisesituasjon.

¹⁸⁸ Se EØS-avtalen artikkel 123 (a) og (c).

¹⁸⁹ Grunnlovsforslag 19 (2023–2024) fra Grunde Almeland, Frode Jacobsen og Rasmus Hanson om ny § 113 b (*grunnlovfesting av derogasjon*).

Grunnloven, antar vi at nødrett vil ha liten praktisk betydning for Norges mulighet til å ivareta sine sikkerhetsinteresser ved reguleringen av sosiale medier i fredstid.

MULIGE RETTSLIGE TILTAK I NORGE

Utfordringene og farene som bruk av TikTok eller andre sosiale medier medfører, bringer gjerne spørsmål om rettslig regulering på banen. Et hovedfunn i rapporten er at adgangen til å forby sosiale medier er snevert, også når ytringsfrihet veies mot sikkerhet. Det skyldes særlig forbudet mot forhåndssensur i Grunnloven. Samtidig peker vi på at spørsmålene ikke har fått noen autoritativ avgjørelse, og at det kan være uenighet om dette.

I det følgende presenterer vi forskjellige mulige rettslige tiltak, fra det mer til det mindre inngripende, og kommenterer kort det rettslige handlingsrommet:

FORBUD, BLOKKERINGER OG KONSESJONSKRAV

Et direkte forbud mot å tilby en SoMe-plattform i Norge, eventuelt i kombinasjon med krav om konsesjon, faller inn under det strenge forbudet mot forhåndssensur i Grunnloven § 100. Dette forbudet er strengere enn etter øvrig europeisk rett. Det samme gjelder teknisk blokkering. Grunnloven setter grenser for slike tiltak i Norge, i den grad de går lenger enn å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning. Grensene er ikke helt klare.

FORBUD RETTET MOT ENKELTPERSONER

Et annet spørsmål er om enkeltpersoner kan pålegges å ikke bruke sosiale medier, typisk som en strafferettslig reaksjon etter tidligere misbruk, dersom en person anses å utgjøre en trussel mot nasjonal sikkerhet, for eksempel på grunn av ekstreme holdninger eller tilknytning til en stat som Norge oppfatter som fiendtlig. Domstolene har i noen tilfeller avsagt slike dommer på andre områder enn nasjonal sikkerhet.¹⁹⁰ Høyesterett la i sin behandling til grunn at forbudet var et inngrep i ytringsfriheten, at det ble ilagt for å «forebygge» kriminalitet, men omtalte ikke Grunnlovens forbud mot «forebyggende forholdsregler». Det er uklart om eller hvordan domstolene har vurdert forholdet til det særlige forbudet mot forhåndssensur, ettersom det ikke er nærmere omtalt i dommene.

¹⁹⁰ HR-2024-986-A og LE-2024-33997

STATLIG PÅLAGT INNHOLDSMODERERING

Myndighetene kan generelt pålegge sosiale medier å foreta moderasjon. Slike krav er allerede innbakt i rettspraksis, som vektlegger prosedyrene for modering i spørsmål om mediers eget ansvar for videreformidling.¹⁹¹ Dersom myndighetene vil forhindre ytringer med et bestemt innhold, må det dreie seg om ytringer som er eller gjøres forbudt. Dette følger av at inngrep i ytringsfriheten krever hjemmel i lov.

INNFØRING AV STATLIGE INNHOLDSFILTRE

Bruk av innholdsfiltere er inngrep i ytringsfriheten, og må også regnes som forhåndssensur. Det betyr at Grunnlovens §100 setter grenser. Grunnloven åpner for sensur av hensyn til barn og unge. Et eksempel på et filter som må anses akseptabelt er Kripos' filter mot overgrepssbilder mot barn («CSAADF»)¹⁹². Ved bruk av slike filtre må det vurderes om de er effektive, noe som er en del av forholdsmessighetsvurderingen.

ALDERSGRENSER

Innføring av aldersgrenser er en form for forhåndskontroll. Det fremgår også av Grunnlovens system, hvor man vedtok et unntak for sensurforbudet av hensyn til å beskytte barn og unge ved «levende bilder», som videoer er. Det betyr også at en lovhjemlet aldersgrense er tillatelig hvis den anses nødvendig og forholdsmessig. Ett av tema ved en slik vurdering er om en aldersgrense vil være effektiv, noe som blant avhenger av teknologiske forhold.

KRAV TIL BESKYTTELSE AV DATA I DATASENTRER

Krav til standarder for beskyttelse av datasentre, slik at vi kan være sikre på at data fra sosiale medier forblir i Norge, er tiltak hvor hensynet til nasjonal sikkerhet og hensynet til å sikre en forsvarlig ytringsinfrastruktur neppe krever noen egen begrunnelse etter Grunnloven, men må være i overensstemmelse med øvrig lovgivning og EØS-retten.

IMPLEMENTERING OG EFFEKTIV HÅNDHEVING AV EU-REGULERING I NORGE

Europeisk lovgivning, som DSA og DMA forutsetter innføring av omfattende regulering i Norge. Reguleringen forutsettes å være lovhjemlet. EU-reguleringen vil begrense sikkerhetsutfordringer med sosiale medier, både når det

¹⁹¹ EMD Delfi AS mot Estland (64569/09)

¹⁹² [Kripos, Internettfilteret CSAADF \(Child Sexual Abuse Distribution Filter\)](#)

gjelder datainnsamling og fare for at algoritmer misbrukes til å påvirke innbyggerne. Vi har ikke vurdert eller identifisert reguleringer som utfordrer forbudet mot forhåndssensur, som er det særnorske hinderet mot eventuelle reguleringer, eller ytterligere regulering.

HVORDAN VIL YTRINGSFRIHETEN RAMMES AV FORBUD?

I USA er forbudsdiskusjonen om TikTok preget av to leire som begge benytter *ytringsfrihet* som begrunnelse for sitt syn. På den ene siden hevdes det at ytringsfriheten tilsier at man bør unngå trusler og påvirkning fra Kina. Den reelle ytringsfriheten styrkes dersom informasjonen er fri fra slike faktorer. På den andre siden hevdes det at slike forbud i seg selv er inngrep i ytringsfriheten, og at inngripende reguleringer øker risikoen for at amerikanske borgere utsettes for ytterligere kontroll av amerikanske styringsmakter og fratras kanaler for ytring og protest. Også i Norge vil ytringsfrihet befinne seg i begge vektskålene, men vektingen hos oss vil se litt annerledes ut.

Hos oss vil et forbud mot TikTok verne mot at *enkelte andre staters myndigheter* har en grad av kontroll over ytringsfrihetsinfrastrukturen. Det kan motvirke de negative virkningene vi har beskrevet, slik som påvirkning, desinformasjonskampanjer eller sensur av grunner som vil bryte med ytringsfriheten til norske borgere. I Norge støter vi midlertid på vanskelige avgrensinger mellom de ulike sosiale medier-plattformene, og et forbud mot TikTok kan raskt bli fulgt opp av ønske om forbud også mot andre plattformer.

Forbud mot et eller flere sosiale medier med nasjonal sikkerhet som begrunnelse, vil være et inngrep i ytringsfriheten som samtidig gir norske myndigheter et nytt verktøy for å blokkere plattformer som kan anses som «farlige». Det er riktignok slik at alle slike forbud, også fremtidige, må oppfylle EMKs krav om nødvendighet og proporsjonalitet, samt det særlig strenge forbudet mot forhåndssensur i Grunnloven.

I andre stater har man sett at tidspunkt for midlertidige eller permanente forbud gjerne er knyttet til politisk utvikling (valg, folkeavstemninger, upopulære politiske beslutninger), og kan fremstå som politisk sensur uten at begrunnelsene er enkle å etterprøve. Et spørsmål må være om et slikt forbud kan innebære en risiko for at man reelt senker terskelen for liknende begrensninger eller forbud også i Norge.

AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

Denne analysen har vist at forbud mot et sosialt medium som TikTok innebærer at vanskelige hensyn må veies opp mot hverandre: På den ene vektskålen finner vi sikkerhets hensyn og behov for å verne ytringsrommet vårt mot utenlandske aktører med bakenforliggende motiver. I den andre skålen finner vi behovet for ytringsfrihet og ytringsrom *uten* forhåndssensur og meningskontroll fra egne myndigheter. Hvilke farer mot vår sikkerhet og vår ytringsfrihet skal vi prioritere høyest?

I dagens urolige verdenssituasjon er truslene utenfra både annerledes og sterkere enn tidligere. Samtidig er det lite heldig å utstyre egne myndigheter med fullmakter til forhåndssensur og meningskontroll som det kan bli krevende å holde i sjakk, og som kan gå utover andre grunnleggende rettigheter, som ytringsfrihet.

Det er ikke uten grunn at vårt vern mot slike inngrep befinner seg på Grunnlovsnivå. Det er egne myndigheter som vanligvis utgjør den største trusselen mot ytringsfriheten i et land, men som denne rapporten viser har sosiale medier gitt dem følge av andre mektige aktører, som kan true både vår nasjonale sikkerhet og ytringsfriheten i Norge på nye måter. Avveiningene blir desto mer krevende.

I rapporten har vi vist at risikobildet knyttet til TikTok også omfatter andre sosiale medier og øvrig digital teknologi. Et forbud mot TikTok ville vært teknisk krevende å håndheve og gitt begrenset effekt på den samlede sikkerhetssituasjonen. Et slikt tiltak ville heller ikke betydelig redusert utenlandsk etterretnings evne til å samle inn data. Når det gjelder å motvirke uønsket påvirkning,

ville effekten sannsynligvis vært midlertidig, da andre plattformer raskt kunne fylt tomrommet og utgjort tilsvarende risikoer.

En sikrere fremtid i det digitale krever en bredere og mer prinsipiell tilnærming. Denne rapporten har pekt på en rekke mulige rettslige tiltak, fra det mer til det mindre inngripende. Utfordringene og risikoene som bruk av TikTok eller andre sosiale medier medfører forsterker behovet for en effektiv innføring av eksisterende og nye regelverk og håndheving av disse. Det vil være viktig å redusere sårbarhetene våre uten å gå på kompromiss med grunnleggende rettigheter som ytringsfrihet.

REFERANSER

Accountable Tech (2024) New: Meta's Political Content Limit Causes 65% Drop in Reach for Prominent Accounts. 12. august 2024. Hentet fra: <https://accountabletech.org/statements/new-metas-political-content-limit-causes-65-drop-in-reach-for-prominent-accounts/>

Aftenposten (2024) To stater dominerer trusselbildet mot Norge i 2024. Myn-dighetene frykter også terror fra ekstreme islamister. 12 februar 2024. Av Gun-nar Johnsen og Helene Skjeggstad. Hentet fra: <https://www.aftenpos-ten.no/norge/i/rloa8l/kina-russland-terror-og-cyberangrep-er-alvorlige-trus-ler-mot-norge-i-2024>

AI Elections Accord (2024) A Tech Accord to Combat Deceptive Use of AI in 2024 Elections. Hentet fra: <https://www.aielectionsaccord.com/>

Al Jazeera (2024) Bangladesh restores mobile internet after 11-day blackout to quell protests. 28. juli 2024. Hentet fra: <https://www.aljaze-era.com/news/2024/7/28/bangladesh-restores-mobile-internet-after-11-day-blackout-to-quell-protests>

Al Jazeera (2024) Bangladesh restores mobile internet after 11-day blackout to quell protests. Publisert 28. juli 2024. Hentet fra: <https://www.aljaze-era.com/news/2024/7/28/bangladesh-restores-mobile-internet-after-11-day-blackout-to-quell-protests>

Almeland, Grunde (2024) Nei til statlig sensur av internett. Nettavisen. Publi-sert 22. november 2024. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/norsk-de-batt/nei-til-statlig-sensur-av-internett/o/5-95-1591097>

AP News (2024) DOJ says TikTok collected US user views on abortion, gun control. Publisert 22. august 2024. Av Haleluya Hadero og Eric Tucker. Hentet fra: <https://apnews.com/article/tiktok-bytedance-censorship-us-data-240e11d9bb6212b0c9biadab821e5005>

Baker-White, Emily (2022) TikTok Tracks Forbes Journalists. Forbes. Publisert 22. desember 2022. Hentet fra: <https://www.forbes.com/sites/emilybaker-white/2022/12/22/tiktok-tracks-forbes-journalists-bytedance/>

BBC News (2024) Top Brazil court upholds ban of Musk's X. Publisert 22. november 2024. Hentet fra: <https://www.bbc.com/news/articles/crkmp53l6jo>

Bergens Tidende (2024) Over tre av fire leser avis hver dag – de aller fleste på nett. Hentet fra: <https://www.bt.no/kultur/i/pPnG7E/over-tre-av-fire-leser-avis-hver-dag-de-aller-fleste-paa-nett>

Bureau of Industry and Security (2020) Huawei Entity List Frequently Asked Questions (FAQs). 3. desember 2020. Hentet fra: <https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/pdfs/2447-huawei-entity-listing-faqs/file>

Business Insider (2024) An OpenAI investor says TikTok is China's 'programmable fentanyl,' a CCP-controlled tool used to manipulate US citizens. 11. april 2024. Hentet fra: <https://www.businessinsider.com/tiktok-china-ai-powered-subversion-weapon-openai-investor-vinod-khosla-2024-4>

Cory, Nigel & Luke Dascoli (2021) How Barriers to Cross-Border Data Flows Are Spreading Globally—and What They Cost. Information Technology and Innovation Foundation. Publisert 19. juli 2021. Hentet fra: <https://itif.org/publications/2021/07/19/how-barriers-cross-border-data-flows-are-spreading-globally-what-they-cost/>

Cox, Joseph (2024) Inside the U.S. Government-Bought Tool That Can Track Phones at Abortion Clinics. Publisert 23. oktober 2024. Hentet fra: <https://www.404media.co/inside-the-u-s-government-bought-tool-that-can-track-phones-at-abortion-clinics/>

Del Valle, Gaby (2024) TikTok's efforts to silo US data are 'largely cosmetic'. The Verge. Publisert 16. april 2024. Hentet fra: <https://www.theverge.com/2024/4/16/24132315/tiktok-bytedance-project-texas-china-silo>

Dellatto, Marisa (2021) TikTok Hits 1 Billion Monthly Active Users. Forbes, publisert 27. september 2021. Hentet fra: <https://www.forbes.com/sites/marisadellatto/2021/09/27/tiktok-hits-1-billion-monthly-active-users/>

DiResta, Renée (2021) It's Not Misinformation. It's Amplified Propaganda. The Atlantic. Publisert 9. oktober 2021. Hentet fra: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/10/disinformation-propaganda-amplification-ampliganda/620334/>

Dokument 8:127 S (2023-2024), Innst. 424 S (2023-2024) Representantforslag om krav om kinesisk nedslag i TikTok. Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=98295>

EFJ (2022) Fighting disinformation with censorship is a mistake. 1. mars 2022. Hentet fra: <https://europeanjournalists.org/blog/2022/03/01/fighting-disinformation-with-censorship-is-a-mistake/>

Ehsan, Upol, Q. Vera Liao, Michael Muller, Mark O. Riedl & Justin D. Weisz (2021) Expanding Explainability: Towards Social Transparency in AI Systems. Proceedings of the 2021 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. Hentet fra: <https://arxiv.org/pdf/2101.04719>

Ekran System (2024) Prevent Data Exfiltration. Hentet fra: <https://www.ekransystem.com/en/blog/prevent-data-exfiltration>

EOS-utvalget (2023) EOS-utvalgets årsmelding for 2022. Publisert 29. mars 2023. Hentet fra: <https://eos-utvalget.no/eos-utvalgets-arsmelding-for-2022/>

Europakommisjonen (2023) Commission strengthens cybersecurity and suspends the use of TikTok on its corporate devices. IP/23/1161. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1161

Europakommisjonen (2024) Designated "gatekeepers," Digital Markets Act. Hentet fra: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en

Europakommisjonen (2024) List of designated VLOPs and VLOSEs. Hentet fra: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses>

Europakommisjonen (2024a) Commission sends preliminary findings to X for breach of the Digital Services Act. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_3761

Europakommisjonen (2024b) Commission opens formal proceedings against TikTok under the Digital Services Act. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_926

Europakommisjonen (2024c) Commission opens proceedings against TikTok under the DSA regarding the launch of TikTok Lite in France and Spain. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_2227

Europakommisjonen (2024d) Commission opens non-compliance investigations against Alphabet, Apple and Meta under the Digital Markets Act. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1689

Europakommisjonen (2024e) Commission starts first proceedings to specify Apple's interoperability obligations under the Digital Markets Act Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_4761

Europakommisjonen (2020) Shaping Europe's digital future. 19. februar 2020. Hentet fra: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_en

Europakommisjonen (2023) Commission strengthens cybersecurity and suspends the use of TikTok on its corporate devices. 23. februar 2023. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1161

Europakommisjonen (2024) Commission starts first proceedings to specify Apple's interoperability obligations under the Digital Markets Act. 19. september 2024. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_4761

Europakommisjonen (2024a) Commission sends preliminary findings to X for breach of the Digital Services Act. 12. juli 2024. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_3761

Europakommisjonen (2024b) Commission opens formal proceedings against TikTok under the Digital Services Act. 19. februar 2024. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_926

Europakommisjonen (2024c) Commission opens proceedings against TikTok under the DSA regarding the launch of TikTok Lite in France and Spain, and communicates its intention to suspend the reward programme in the EU. 22.

april 2024. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_2227

Europakommisjonen (2024d) Commission opens non-compliance investigations against Alphabet, Apple and Meta under the Digital Markets Act. 25. mars 2024. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1689

Europaparlamentet (2024) A Europe fit for the digital age. Hentet fra: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age>

European Commission (2024) Commission sends requests for information to YouTube, Snapchat, and TikTok on recommender systems under the Digital Services Act. Publisert 2. oktober 2024. Hentet fra: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-sends-requests-information-youtube-snapchat-and-tiktok-recommender-systems-under-digital>

European Journalists Federation (2022) Fighting disinformation with censorship is a mistake. Hentet fra: <https://europeanjournalists.org/blog/2022/03/01/fighting-disinformation-with-censorship-is-a-mistake/>

European Parliament (2024) A EUROPE FIT FOR THE DIGITAL AGE Hentet fra: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age>

Farhan, Ahad (2024) Bilde på X (tidligere Twitter). 1. november 2024. Hentet fra: <https://x.com/AhadFarhan7/status/1809179146959946031/photo/1>

FFI (2020) Påvirkningsoperasjoner i sosiale medier – oversikt og utfordringer. Hentet fra: <https://www.ffi.no/publikasjoner/arkiv/pavirkningsoperasjoner-i-sosiale-medier-oversikt-og-utfordringer>

FNs Generalforsamling, Group of Governmental Experts (GGE) rapport 2010 (A/65/201); GGE 2013 (A/68/98); GGE 2015, (A/70/174).

FNs Generalforsamling, resolusjon 53/70, 1999

FNs Generalforsamling, resolusjon 73/27, 2019 paragraf 5.

Forbes (2022) TikTok spied on Forbes journalists. 22. desember 2022. Av Emily Baker-White. Hentet fra: <https://www.forbes.com/sites/emilybaker-white/2022/12/22/tiktok-tracks-forbes-journalists-bytedance/>

Forbes, December 22, 2022. Hentet fra: <https://www.forbes.com/sites/emily-baker-white/2022/12/22/tiktok-tracks-forbes-journalists-bytedance/?sh=3fea47da5>

Forbrukerrådet (2020) Out of Control. Hentet fra: <https://www.forbrukerradet.no/rapporter/out-of-control/>

Freedom House (2024) The Struggle for Trust Online. Hentet fra: <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2024/struggle-trust-online>

Friis, Karsten, Olav Lysne (2022) 5G-sikkerhet: Norge mellom stormaktene. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3052189>

Graham, Timothy & Mark Andrejevic (2024) A Computational Analysis of Potential Algorithmic Bias on Platform X During the 2024 US Election. QUT ePrints. Hentet fra: <https://eprints.qut.edu.au/253211/>

Hadero, Haleluya (2024) Court hears arguments in TikTok's challenge to law forcing sale or ban of social media app. PBS NewsHour. Publisert 16. september 2024. Hentet fra: <https://www.pbs.org/newshour/politics/watch-live-court-hears-arguments-in-tiktoks-challenge-to-law-forcing-sale-or-ban-of-social-media-app>

Hill, Kashmir (2014) God View: Uber Allegedly Stalked Users for Party-Goers' Viewing Pleasure. Forbes, publisert 3. oktober 2014. Hentet fra: <https://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2014/10/03/god-view-uber-allegedly-stalked-users-for-party-goers-viewing-pleasure/>

Information and Communication Technologies Authority (2024) Communiqué 1.11.2024. 1. november 2024. Hentet fra: https://www.icta.mu/documents/2024/11/Communique_1.11.2024.pdf

Information Technology and Innovation Foundation (2021) How barriers to cross-border data flows are spreading globally, what they cost. 19. juli 2021. Hentet fra: <https://itif.org/publications/2021/07/19/how-barriers-cross-border-data-flows-are-spreading-globally-what-they-cost/>

International Press Institute (2022) Statement on banning RT and Sputnik. Hentet fra: <https://ipi.media/ipi-statement-on-banning-of-rtand-sputnik/>

Internet Society (2023) The Chinese Firewall. 1. desember 2023. Hentet fra: <https://www.internetsociety.org/resources/internet-fragmentation/the-chinese-firewall/I>

IPI (2022) IPI statement on banning of RT and Sputnik. 2. mars 2022. Hentet fra: <https://ipi.media/ipi-statement-on-banning-of-rtand-sputnik/>

Ipsos (2024) sosiale medier Tracker Q4 2023. Februar 2024. Hentet fra: [https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2024-02/Ipsos%20sosiale medier-tracker%20Q4%202023_o.pdf](https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2024-02/Ipsos%20sosiale%20medier-tracker%20Q4%202023_o.pdf)

Iyengar, Rishi, Oliver Effron og Nikki Carvajal (2020) Trump says TikTok sale can go through but only if the US gets a cut. Publisert 4 august 2020. CNN Business. Hentet fra: <https://edition.cnn.com/2020/08/03/tech/tiktok-acquisition-trump-treasury/index.html>

Knight Columbia (2021) TikTok's Secret Sauce. Publisert 19. april 2021. Hentet fra: <https://knightcolumbia.org/blog/tiktoks-secret-sauce>

Kripos (2016) Internettfilteret CSAADF (Child Sexual Abuse Distribution Filter). Hentet fra: <https://www.politiet.no/rad/overgrep-mot-barn/internettfilter/>

Lavoy, Nate (2024) TikTok Is a Threat to National Security, but Not for the Reason You Think. RAND Corporation, 14. august 2024. Hentet fra: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/08/tiktok-is-a-threat-to-national-security-but-not-for.html>

LOV-2018-06-01-24. Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven). Hentet fra: <https://lovdata.no/nav/lov/2018-06-01-24/kap7/§7-1>

Meta (2024) Our approach to political content. Hentet fra: <https://transparency.meta.com/nb-no/features/approach-to-political-content/>

Morgenbladet (2024) Flere søker behandling for spaltet personlighet: Skyldes det TikTok-smitte eller økt åpenhet?. Publisert 23. september 2024. Av Vegard Møller og Adrian Heggem Misfjord. Hentet fra:

<https://www.morgenbladet.no/aktuelt/2024/09/23/flere-soker-behandling-for-spaltet-personlighet-skyldes-det-tiktok-smitte-eller-okt-apenhet/>

Mozur, Paul & Raymond Zhong (2024) China's Douyin Is a Window Into TikTok's Future. The New York Times. Publisert 25. april 2024. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2024/04/25/business/china-tiktok-douyin.html>

Narayanan, Arvind (2023) Understanding Social Media Recommendation Algorithms. Academic Commons. Hentet fra: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/khdk-m460>

New York Times (2024) How Meta Distanced Itself From Politics. 24 september 2024. Av Sheera Frenkel og Mike Isaac. Hentet fra: How Meta Distanced Itself From Politics - The New York Times

New York Times (2024) Russia's RT Faces Renewed Scrutiny in Europe Over Disinformation Claims. 30. mai 2024. Av Tiffany Hsu og Steven Lee Myers. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2024/05/30/business/media/russia-rt-disinformation-europe-ban.html>

New York Times (2024) Telegram Founder Charged With Wide Range of Crimes in France. 28. august 2024. Av Aurelien Breeden og Adam Satariano. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2024/08/28/business/telegram-ceo-pavel-durov-charged.html>

New York Times (2024) There is no TikTok in China, but there is Douyin. Here's what it is. 25. april 2024. Av Claire Fu og Daisuke Wakabayashi. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2024/04/25/business/china-tiktok-douyin.html>

NOU 1999:26 Konvergens – sammensmelting av tele-, data,- og mediesektor-ene. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-26/id142106/>

NOU 1999:27 Ytringsfrihet bør finde sted. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-27/id142119/?ch=2#:~:text=%C2%ABYtringsfrihed%20b%C3%B8r%20finde%20Sted.%20Ingen%20kan%20holdes%20retsligt,Begrundelse%20i%20Sandhedss%C3%B8gen%2C%20Demokrati%20og%20Individets%20frie%20Meningsdannelse.>

NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-9/id2924020/>

NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-9/id2924020/>

NOU 2024:20 Langsiktig verdiutvikling – Forvaltning av Statens pensjonsfond utland i et langsiktig perspektiv. Publisert 21. oktober 2024. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-20/id3073644/>

NOYB (2024) EU-US Data Transfers. Hentet fra: <https://noyb.eu/en/eu-us-data-transfers-0>

NRK (2019) Telenor vraker Huawei etter sikkerhetskrav fra regjeringen. 13. desember 2019. Av Louise Krüger og Trond Lydersen. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/telenor-vraker-huawei-etter-sikkerhetskrav-fra-regjeringen-1.14821794>

NRK (2023) Justisminister Mehl hadde TikTok på tjenestetelefonen. Publisert 19. februar 2023. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/justisminister-mehl-hadde-tiktok-pa-tjenestetelefonen-1.16280577>

NSM (2023) Vurdering av særskilte råd, retningslinjer og informasjonstiltak. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/jd/dokumenter/diverse/vurdering-av-sarskilte-rad-om-tiktok-telegram-og-andre-sarskilte-apper.pdf>

Office of the Director of National Intelligence (ODNI) (2024) Annual Threat Assessment of the US Intelligence Community. Publisert 5. februar 2024. Hentet fra: <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/ATA-2024-Unclassified-Report.pdf>

PBS News (2024) These countries have already banned TikTok. 26. april 2024. Hentet fra: <https://www.pbs.org/newshour/world/these-countries-have-already-banned-tiktok>

PBS NewsHour (2024) These countries have already banned TikTok. Publisert 26. april 2024. Hentet fra: <https://www.pbs.org/newshour/world/these-countries-have-already-banned-tiktok>

Petrillo, Sophia (2021) What Makes TikTok so Addictive?: An Analysis of the Mechanisms Underlying the World's Latest Social Media Craze. Brown Undergraduate Journal of Public Health, 13. desember 2021. Hentet fra: <https://sites.brown.edu/publichealthjournal/2021/12/13/tiktok/>

Press Information Bureau (2020) Government Bans 59 Mobile Apps Prejudicial to Sovereignty and Integrity of India. 29. juni 2020. Hentet fra: <https://pib.gov.in/PressReleaseDetail.aspx?PRID=1635206>

Prop. 6 L (2023-2024), Innst. 212 L (2023-2024), Lovvedtak 48 (2023-2024) Endringer i pengespilloven mv. (DNS-blokkering av nettsteder som tilbyr pengespill som ikke har tillatelse i Norge). Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=95842>

Regjeringen (2021) Stans av salget av Bergen Engines AS. 26. mars 2021. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stans-av-salget-av-bergen-engines-as/id2841860>

Reuters (2019) Exclusive: U.S. opens national security investigation into TikTok - sources. 1. november 2019. Av Greg Roumeltiotis, Yingzhi Yang, Echo Wang og Alexandra Alper. Hentet fra: <https://www.reuters.com/article/us-tiktok-cfius-exclusive/exclusive-u-s-opens-national-security-investigation-into-tiktok-sources-idUSKBN1XB4IL/>

Reuters (2022) EU bans Russian state media RT and Sputnik over Ukraine disinformation. 2. mars 2022. Av Foo Yun Chee. Hentet fra: <https://www.reuters.com/world/europe/eu-bans-rt-sputnik-banned-over-ukraine-disinformation-2022-03-02/>

Schrems (2024) Plans to file a case in Austrian courts. Politico Digital Bridge. Hentet fra: <https://www.politico.eu/newsletter/digital-bridge/we-dont-talk-about-fixing-social-media/>

Silberling, Amanda (2024) Gen Z is Losing Its Political Voice on Social Media. TechCrunch. Publisert 25. april 2024. Hentet fra: <https://techcrunch.com/2024/04/25/gen-z-tiktok-ban-politics-instagram/>

Statista (2024) Leading social networks worldwide as of April 2024, ranked by number of monthly active users. Hentet fra: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

Store norske leksikon (2023) Sosiale medier. 6 februar 2023. Av Gunn Enli og Ida Aalen. Hentet fra: https://snl.no/sosiale_medier

Tau, Byron (2024) Means of Control: How the Hidden Alliance of Tech and Government Is Creating a New American Surveillance State. Penguin Random House.

The Verge (2024) A study found that X's algorithm now loves two things: Republicans and Elon Musk. 17. november 2024. Av Wes Davis. Hentet fra: <https://www.theverge.com/2024/11/17/24298669/musk-trump-endorsement-x-boosting-republican-posts-july-algorithm-change>

The Wall Street Journal (2024) TikTok's Struggles to Protect U.S. Data. Publisert 22. november 2024. Av Georgia Wells. Hentet fra: <https://www.wsj.com/tech/tiktok-pledged-to-protect-u-s-data-1-5-billion-later-its-still-struggling-cbccc203>

The Washington Post (2022) TikTok created an alternate universe just for Russia. Publisert 13. april 2022. Av Will Oremus. Hentet fra: <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/04/13/tiktok-russia-censorship-propaganda-tracking-exposed/>

The Washington Post (2024) What's in your TikTok feed? As elections near, it may depend on gender. Publisert 3. november 2024. Av Jeremy B. Merrill, Cristiano Lima-Strong og Caitling Gilbert. Hentet fra: <https://www.washingtonpost.com/technology/2024/11/03/tiktok-politics-gender-election/>

TikTok (2022) Sharing an Update to our Privacy Policy. Publisert 2. november 2022. Hentet fra: <https://newsroom.tiktok.com/en-eu/sharing-an-update-to-our-privacy-policy>

TikTok (2024) Sharing an update to our privacy policy. Hentet fra: <https://newsroom.tiktok.com/en-eu/sharing-an-update-to-our-privacy-policy>

TikTok (2024) Transparency Center. Hentet fra: <https://www.tiktok.com/transparency/en-us/>

TikTok (2024a) About Project Texas. Hentet fra: <https://usds.tiktok.com/usds-about/>

TikTok (2024b) About Project Clover. Hentet fra: <https://newsroom.tiktok.com/en-ie/project-clover-ireland>

TikTok (2024c) Pangle Placement. Hentet fra: <https://ads.tiktok.com/help/article/pangle-placement?lang=en>

TikTok (2024d) Ads and Your Data. Hentet fra: <https://www.tiktok.com/privacy/ads-and-your-data/en>

Tribunal de Paris (2024) Press release on Telegram case. August 26, 2024. Hentet fra: <https://www.tribunal-de-paris.justice.fr/sites/default/files/2024-08/2024-08-26%20-%20CP%20TELEGRAM%20.pdf>

Ullah, Faheem, Matthew Edwards, Rajiv Ramdhany, Ruzanna Chitchyan, M. Ali Babar & Awais Rashid (2018) Data exfiltration: A review of external attack vectors and countermeasures. ScienceDirect. Hentet fra: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1084804517303569>

Unge Høyre (2024) Det viktigste først. Hentet fra: <https://ungehoyre.no/content/uploads/sites/389/2024/06/Det-viktigste-forst-Vedtatt.pdf>

Vox (2024) Is TikTok breaking young voters' brains?. 25. mai 2024. Hentet fra: <https://www.vox.com/353689/is-tiktok-breaking-young-voters-brains>

Ye, Josh (2023) China to require all apps to share business details in new oversight push. Reuters. Publisert 9. august 2023. Hentet fra: <https://www.reuters.com/world/china/china-require-all-apps-share-business-details-new-oversight-push-2023-08-09/>